Ազգ
Azg

Դեկտեմբեր 2
Հինգշաբթի
1993

ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ
Գ տարի, թիվ 232 (483)
գինը 25 ռ.
դասիչ 69149
Երեւան 375010
Հանրապետության 47
հեռ. 581841, ֆաքս 562941
տելեքս 243266 CPIRI SU

Իրանահայերը բողոքում են ՄԱԿ-ին

Համաձայն ԻՌՆԱ լրատվական գործակալության, նոյեմբերի 24-ին Թեհրանում գտնվող իրանահայերի ազգային եւ մշակութային միությունը նամակ է ուղարկել Թեհրանի ՄԱԿ-ի ներկայացուցչությանը, բողոքելով մարդու իրավունքների ՄԱԿ-ի հանձնաժողովի զեկույցի դեմ: Վերջինս Իրանին մեղադրում էր կրոնական փոքրամասնությունների իրավունքների խախտման մեջ: Նամակով նշվում է, որ Իրանի հայկական համայնքը որեւէ ճնշում կամ սահմանափակումներ չի զգում: Ընդհակառակը, համայնքին հնարավորություն է տրված հիմնել մշակութային եւ կրոնական կենտրոններ: «Անժխտելի փաստ է, որ այս բոլորի իրավունքը հաստատված է Իրանի սահմանադրությամբ», շեշտվում է նամակում: Միությունը պահանջել է ՄԱԿ-ի ներկայացուցչությունից նման չհիմնավորված եւ սարքովի զեկույցների հրապարակման դեմ առնել եւ բոլորին հասցնել այն փաստը, որ Իրանի հայկական համայնքը երբեք որեւէ խնդիր չի ունեցել երկրի իսլամական բնակչության հետ: BBC

Հռոմի հանդիպումն ավարտեց իր աշխատանքները

ՀՀ ԱԳՆ մամուլի եւ հասարակայնության հետ կապերի ծառայությունը հաղորդում է, որ 1993 թ. նոյեմբերի 30-ին Հռոմում իր աշխատանքն է սկսել ԵԱՀԽ անդամ պետությունների արտգործնախարարների խորհրդի չորրորդ հանդիպումը: Հանդիպմանը մասնակցում է ՀՀ պաշտոնական պատվիրակությունը՝ արտգործնախարար Վահան Փափազյանի գլխավորությամբ: Պատվիրակության կազմում են Մեծ Բրիտանիայում եւ Հյուսիսային Իռլանդիայում ՀՀ արտակարգ եւ լիազոր դեսպան Արմեն Սարգսյանը, ԱԳՆ ռազմաքաղաքական վարչության պետ Էդուարդ Զոլոյանը, ինչպես նաեւ նրանց միացած ԵԱՀԽ Նախարարների խորհրդի հանդիպումը պատրաստող Ավագ պաշտոնյաների խորհրդակցությանը մասնակցած ՀՀ ԱԳՆ հյուսիսամերիկյան վարչության պետ Վարդան Օսկանյանը, ԵԱՀԽ Ավագ պաշտոնյաների խորհրդում ՀՀ ներկայացուցիչ, ԳԽ պատգամավոր Խաչատուր Բեզիրճյանը, ԵԱՀԽ Ավագ պաշտոնյաների խորհրդի Վիեննայի խմբում Հայաստանը ներկայացնող Արմեն Այվազյանը:

ՀՀ պաշտոնական պատվիրակությունը մասնակցում է հանդիպման պլենար նիստերին: Երեկ սպասվում էր արտգործնախարար Վահան Փափազյանի ելույթը:

Հանդիպման շրջանակներում արտգործնախարարն առանձնազրույցներ է ունեցել Ռուսաստանի արտգործնախարար Անդրեյ Կոզիրեւի (երկու անգամ), Հունաստանի արտգործնախարար Կարոլոս Պապուլիասի, Հոլանդիայի արտգործնախարար Պիտեր Կոյմանսի, Թուրքիայի արտգործնախարար Հիքմեթ Չեթինի, Մեծ Բրիտանիայի արտաքին գործերի եւ համագործակցության գծով պետնախարար Դուգլաս Հոգի հետ: ԵԱՀԽ արտգործնախարարների խորհրդի չորրորդ հանդիպումն իր աշխատանքն ավարտեց երեկ: Ի դեպ, երեկ Հայաստանի արտգործնախարարության լրատվական ծառայության ղեկավարը հայտարարեց, թե ՀՀ ԱԳՆ-ում ափսոսանքով է ընդունել այդ հանդիպման ժամանակ Ադրբեջանի արտգործնախարար Հասան Հասանովի ելույթը, որի հիմնական գաղափարները հակասում են ԵԱՀԽ հիմնադրույթներին եւ երկու տարով ետ շպրտում խաղաղարար ջանքերը: «Ազգ»

Ղազախստանը ճշտում է իր դիրքը

Ինչպես հայտնի է, վերջերս Ադրբեջանում Ղազախստանի դեսպան Ամանգալիեւը հայտարարել էր, թե Ղազախստանը չի կարող չեզոքություն պահպանել ղարաբաղյան խնդրում: Եւ ահա Հայաստանի արտգործնախարարության լրատվական կենտրոնից տեղեկացնում են, որ Ղազախստանում Հայաստանի դեսպանը հանդիպում է ունեցել Ղազախստանի արտգործնախարար Սուլեյմենովի հետ, որի ընթացքում վերջինս պարզաբանել է, թե առկա պայմաններում Ղազախստանը չի կարող պաշտպանել հակամարտող կողմերից որեւէ մեկին եւ չի առարկում, որ բանակցությունների ընթացքում Ղարաբաղը մասնակցի որպես հակամարտության կողմ: Միաժամանակ ստացվել է Ամանգալիեւի գրավոր պարզաբանումը, որտեղ վերջինս բացատրել է, թե ինքը նկատի ուներ, որ Ղազախստանը չի կարող անտարբեր մնալ ղարաբաղյան խնդրին եւ պատրաստ է անհրաժեշտության դեպքում ստանձնել միջնորդական ջանքերը: «Ազգ»

ԿՈԶԻՐԵՎԸ ԿՈՉ ԱՐԵՑ ՊԱՇՏՊԱՆԵԼ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԽԱՂԱՂԱՐԱՐ ՋԱՆՔԵՐԸ

Ռուսաստանը կողմնակից է ագրեսիվ ազգայնականության դեմ մղվող պայքարում ԵԱՀԽ աշխատանքի աշխուժացմանը, դեկտեմբերի 1-ին հայտարարեց Ռուսաստանի արտգործնախարար Անդրեյ Կոզիրեւը Հռոմում բացված ԵԱՀԽ խորհրդի նիստում:

«Ռուսաստանն արդեն երկար ժամանակ տագնապ է հնչեցնում ագրեսիվ ազգայնականության սպառնալիքի առթիվ: Այն փաստը, որ ագրեսիվ ազգայնականության դրսեւորումը ընդգրկում է ոչ միայն Արեւելյան, այլեւ Կենտրոնական եւ Արեւմտյան Եվրոպան, պահանջում է շատ ավելի վճռական եւ արագ արձագանքում», ընդգծեց նախարարը: Այդ պատճառով, նշեց նա, մենք առաջարկեցինք ընդունել փաստաթուղթ, որտեղ ԵԱՀԽ անդամ երկրները կհայտարարեին, որ անհանդուրժողությունը եւ այլատյացությունը անհամատեղելի են 21-րդ դարի շեմին կանգնած քաղաքակիրթ Եվրոպայի հետ:

Ռուսաստանի դիվանագիտության ղեկավարը ընդհանուր առմամբ դրական գնահատական տվեց ազգային փոքրամասնությունների խտրականությունից եւ էթնիկական զտումներից պաշտպանելու ԵԱՀԽ գործունեությանը: Դրա հետ մեկտեղ, նրա կարծիքով, ագրեսիվ ազգայնականության դեմ ուղղված հայտարարության ընդունումը «լիովին կհամապատասխանի ԵԱՀԽ լավագույն ավանդույթներին, որոնց շնորհիվ այդ կազմակերպությունն աշխարհում հեղինակություն ու հարգանք է նվաճել»: Կոզիրեւն արտահայտվեց նաեւ ագրեսիվ ազգայնականության հետեւանքով զինված հակամարտություններում մարդկային իրավունքի սկզբունքների ներգործության ապահովման օգտին: Նա ընդգծեց ԵԱՀԽ խորհրդի Հռոմի նստաշրջանում ԵԱՀԽ ազգային փոքրամասնությունների գործերի գերագույն կոմիսարի հաստատության ամրապնդման օգտին:

Միաժամանակ Անդրեյ Կոզիրեւը կոչ արեց պաշտպանել Ռուսաստանի խաղաղարար ջանքերը: Նա արտահայտվեց ԵԱՀԽ խաղաղարար գործունեության ամրապնդման օգտին այն շրջաններում, որտեղ պետք է կարգավորվեն արյունահեղ հակամարտությունները:

ԵԱՀԽ դիտորդներն արդյունավետ աշխատում են Հարավային Օսիայում, Մերձդնեստրյան շրջանում, Աբխազիայում, գործելով Ռուսաստանի խաղաղարար ուժերի հետ մեկտեղ, ընդգծեց Կոզիրեւը: «ԵԱՀԽ-ն պետք է իր վրա վերցնի խաղաղարար այն ջանքերի քաղաքական համակարգումը, որոնց շրջանակներում իրենց տեղը կգտնեին Հյուսիսատլանտյան համագործակցության խորհուրդը, ԱՊՀ-ն, ՆԱՏՕ-ն, Արեւմտաեվրոպական միությունը», նշեց Կոզիրեւը:

Նա նաեւ հայտարարեց, որ ժամանակն է քննարկել նախկին Հարավսլավիայի տարածքում ԵԱՀԽ դիտորդներին «թեժ կետեր» վերադարձնելու հարցը: «Կարծում ենք, որ մենք ճիշտ կվարվեինք, եթե Բելգրադի իշխանություններին համոզեինք, որ իրենց կառուցողական քայլերը Հարավսլավիայի միութենական հանրապետությանը ԵԱՀԽ վերադառնալու հնարավոր կդարձնեին», ասաց նա:

Սնարք

Մարիո Ռաֆաելլին հրաժարվում է նախագահությունից

Ինչպես հաղորդում է Թուրանի մոսկովյան թղթակիցը, հիմք ընդունելով ՌԴ արտգործնախարարության աղբյուրների տեղեկությունը, Հռոմում անցկացվող արտգործնախարարների խորհրդի նստաշրջանի ընթացքում հնարավոր է անցկացվի ԵԱՀԽ-ի Մինսկի ժողովի նախագահի ընտրություն: Հաղորդվում է, որ Մինսկի խորհրդաժողովի ներկա նախագահ Մարիո Ռաֆաելլին հրաժարվում է այսուհետեւ հսկել հայ-ադրբեջանական հակամարտության կարգավորման նպատակով տարվող բանակցությունների ընթացքը: Մինսկի 9-յակի անդամների նախնական համաձայնությամբ, հնարավոր է, որ հաջորդությունն իրականացնի Շվեդիայի ներկայացուցիչ Յան Էլիասոնը:

Աշխարհ

Լայնածավալ բախումներ Գազայում

Իսրայել-ՊԱԿ համաձայնության գլխավոր ընդդիմադիրների՝ Համասի մարտիկները երեկ պայթեցրին Երուսաղեմից Ռամալլահ մեկնող մի ավտոմեքենա, սպանելով իսրայելցի ուղեւորներից մի կնոջ եւ վիրավորելով մյուս երեքին: Նախորդ օրը Գազայի շրջանում պատահել էին համաձայնության կնքումից հետո ամենածավալուն վայրագությունները: Կիրակի օրը պաղեստինցի «բազեներից» մեկի սպանության եւ ղեկավարներից մեկի ձերբակալման առթիվ ՊԱԿ-ի հայտարարած եռօրյա գործադուլի շրջանակներում տեղի ունեցած բախումների ընթացքում սպանվել էր մեկ եւ վիրավորվել 65 պաղեստինցի: Պաղեստինյան կողմը մեղադրեց իսրայելական բանակին, թե հաշվեհարդար է տեսնում նույնիսկ պաղեստինյան այն շրջանակների նկատմամբ, որոնք համաձայն են իսրայելացիների հետ խաղաղ գոյակցությանը: ՊԱԿ-ն առնվազն 5 օրով հետաձգեց իսրայելացիների հետ խաղաղության խոսակցությունները, կասկածի տակ դնելով դեկտեմբերի 13-ի ժամկետը, երբ, ըստ պայմանավորվածության, իսրայելական բանակը պետք է սկսի հեռանալ Գազայի շրջանից ու Երիխոյից:

Մեյջըր-Ռեյնոլդս հանդիպում Հյուս. Իռլանդիայի շուրջ

Մեծ Բրիտանիայի վարչապետ Ջոն Մեյջըրի եւ Իռլանդիայի վարչապետ Ալբերտ Ռեյնոլդսի միջեւ երեկ կայացած հանդիպումն անգլիական աղբյուրների կողմից գնահատվեց իբրեւ «ամենալուրջ խոսակցությունը» Հյուսիսային Իռլանդիայում տեւական խաղաղության հասնելու տեսակետից: Նախորդ օրը Բելֆաստում մի զինյալ սպանել էր կաթոլիկ քաղաքացիներից մեկին, կասկածի տակ դնելով նախատեսված այդ հանդիպման կայացումը: Վարչապետ Մեյջըրի կարծիքով, պետք է շարունակվեն IRA-ի (Իռլանդական հանրապետական բանակ) հետ վերջերս բացահայտված գաղտնի բանակցությունները, որոնց նպատակն է ինքնորոշման որոշակի ձեւ գտնել Հյուս. Իռլանդիայի կաթոլիկ ազգաբնակչության համար:

Ամերիկյան եւս 150 միլիոն դոլլարի օգնություն բոսնիացիներին

Մ. Նահանգների պետվարչությունից հայտարարվեց, թե Վաշինգտոնը որոշել է 150 միլիոն դոլլարի հավելյալ օգնություն տրամադրել Բոսնիայի ազգաբնակչությանը այս ձմեռ, ինչպես նաեւ կրկնապատկել մարդասիրական թռիչքները դեպի Բոսնիա: Երեկ ծանր ռմբակոծվեց Սարաեւոյի գլխավոր հիվանդանոցը: Կան սպանվածներ եւ վիրավորներ: Մուսուլմանական կողմը արարքի համար մեղադրեց սերբերին եւ սպառնաց ընդհատել խաղաղության բանակցությունները:

Քլինթոնը սահմանափակեց զենքի վաճառքը

ԱՄՆ-ի նախագահ Բիլ Քլինթոնն ստորագրել է օրինագիծ, որը սահմանափակում է երկրում զենքի ազատ վաճառքը: «Դա առաջին քայլն է մեր փողոցներում կարգուկանոնի վերահաստատման ուղղությամբ», հայտարարել է նախագահը: ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ

Ղարաբաղ

Ընդհարում հայկական ջոկատների միջե՞ւ

Երեկ եւ նախորդ գիշեր իրադրությունը Լեռնային Ղարաբաղի սահմանամերձ շրջաններում շարունակվում էր մնալ լարված: Ստեփանակերտի մեր թղթակից ՎԱՀՐԱՄ ԱՂԱՋԱՆՅԱՆԸ հաղորդում է, թե ԼՂՀ պաշտպանության բանակի շտաբի տվյալներով, դեկտեմբերի լույս 1-ի գիշերը եւ երեկ առավոտյան ադրբեջանական կազմավորումները Բեյլագանի շրջանի սահմանային հենակետերից ականանետներից, հեռահար մարտական մեքենաներից եւ զենքերից գնդակոծել են Ֆիզուլու շրջանի Բոյուք Բահմանլու գյուղի հայկական պաշտպանական դիրքերը: Տվյալները ճշտվում են: Միաժամանակ գնդակոծվել են նաեւ Մարտակերտի շրջանի հայկական դիրքերը: Տուժածներ չկան: Հայկական ուժերը ձեռնպահ են մնացել պատասխան գործողություններից: ԼՂՀ ռազմական հետախուզության տվյալներով, Բաքվից եւ Ադրբեջանի այլ շրջաններից շարունակվում են նորանոր կազմավորումների կուտակումները Ղարաբաղի արեւելյան սահմանագծերում:

Միաժամանակ ադրբեջանական քարոզչական մեքենան փորձում է արդարացնել սահմանագծերում աֆղան մոջահեդների ներկայությունը: Երեկ Ադրբեջանի զանգվածային լրատվության միջոցները լուրեր են տարածել, թե իբր վերջին օրերին Սիրիայից եւ Լիբանանից Ղարաբաղ են ժամանել հայկական հատուկ նշանակության ջոկատներ, եւ իբր նրանց միջեւ տեղի են ունեցել զինված ընդհարումներ: Երեկ ԼՂՀ պաշտպանության բանակի շտաբը պաշտոնապես հերքել է այդ լուրերը: Միանգամայն ակնհայտ է, որ նման տեղեկությունները տարածելով, ադրբեջանական կողմը նպատակ ունի հակակշիռ ստեղծել իր կողմից կռվող աֆղան մոջահեդների վերաբերյալ բացահայտված փաստերի դեմ, ինչը, սակայն, չի հաջողվում անհրաժեշտ փաստերի բացակայության պատճառով: «Ազգ»

Ռուսները չեն խոչընդոտի Թուրքիայի շահերին: Ադրբեջանում Թուրքիայի դեսպան Ալթան Կարամանօղլուն Անատոլու լրատվական գործակալությանը հայտնեց, թե նոյեմբերի 21-ին Ռուսաստանի նավթի եւ էներգետիկայի նախարար Յուրի Շաֆրանիկի հանդիպումներն ադրբեջանական պաշտոնյաների հետ չեն ազդի Թուրքիայի նավթային շահերին: Կարամանօղլուն նշեց, որ որեւէ համաձայնագիր չի ստորագրվել, ինչով Ռուսաստանին կտրվեր որեւէ նավթահորերի վերամշակված նավթի որոշակի տոկոս: Ստորագրվել են միայն երկու համաձայնագրեր, որոնցից մեկը վերաբերում է էլեկտրաէներգիայի բնագավառում համագործակցությանը, իսկ մյուսը նավթին: Նա նշեց նաեւ, որ ոչ մի տեղեկություն չկա ցույց տալու, թե Շաֆրանիկը պահանջել է համաձայնություն, որ նավթն արտահանվի Թուրքիայի տարածքով չանցնող ուղիներով: BBC

ԱՄՆ

44 կոնգրեսականներ մոջահեդների դեմ

ԱՄՆ 44 կոնգրեսականներ հանրապետական Ջո Քենեդիի նախաձեռնությամբ ստորագրեցին մի նամակ, դիմելով, որպեսզի Քլինթոնի վարչակազմը խիստ մտահոգություն արտահայտի Ադրբեջանի եւ Աֆղանստանի կառավարություններին Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության մեջ 1000-ից ավելի աֆղան մոջահեդ մարտիկների ներգրավման կապակցությամբ, հայտնում է Ամերիկայի Հայկական համագումարը: «Մենք պնդում ենք, գրում են կոնգրեսականները, որ Քլինթոնի վարչակազմը արտահայտի հնարավորին չափ խիստ մտահոգություն Ադրբեջանի եւ Աֆղանստանի կառավարություններին Լեռնային Ղարաբաղում Ադրբեջանի եւ էթնիկ հայերի միջեւ ընթացող հակամարտության մեջ աֆղան մոջահեդների ներգրավման կապակցությամբ: ԱՄՆ-ը պետք է ջանա, որ աֆղանական զորքերը արագորեն եւ ամբողջովին դուրս բերվեն այստեղից: Աֆղանական զինված կազմավորումների ներգրավումը, որոնք տարածաշրջան են մուտք գործում Իրանից, ավելում է նամակի մեջ, հակամարտության եւս մի անկայունացնող տարր է, որն սպառնում է վերածել այն շրջանային մեծ հրդեհի, իր մեջ ներգրավելով Իրանը, Թուրքիան, Ռուսաստանը եւ Հայաստանի Հանրապետությունը»:

digitised by A.R.A.R.@

Ի՞նչ կտան կրկնակի ընտրությունները

Դեկտեմբերի 5-ին հանրապետության 11 ընտրատարածքներում տեղի կունենան Հայաստանի Գերագույն խորհրդի պատգամավորական թափուր տեղերի կրկնակի ընտրությունները: Պատգամավորական տասնմեկ տեղերի համար մրցելու են 40 թեկնածուներ:

Սակայն այսօր հազիվ թե գտնվի մեկը, որը լուրջ հույսեր կապի խորհրդարանի հետ: Այն եթե վերջնականապես չի էլ սպառել իրեն, համենայն դեպս, այսօր շատ փոքր դեր է խաղում հանրապետության սոցիալ-տնտեսական եւ քաղաքական կյանքում՝ առյուծի բաժինը թողնելով գործադիր իշխանությանը, եւ հազիվ թե 11 նորընտիր պատգամավորները (եթե, իհարկե, ընտրվեն) կարողանան ինչ-որ բան փոխել, մանավանդ, որ նախորդ ընտրության ժամանակ (հոկտեմբերի 3-ին) ընտրողներն առանձնապես մեծ խանդավառություն չցուցաբերեցին ընտրություններին մասնակցելու գործում: Իսկ այժմ, երբ սոցիալ-տնտեսական իրավիճակը կտրուկ փոխվել է, եւ մարդիկ մտածում են վաղվա կամ ընդհանրապես ինչ-որ բան հայթայթելու մասին, կարող է ստացվել այնպես, որ առանձնապես մեծ հաջողություն չունեցող պատգամավորության թեկնածուների ընտրություններին ներկայացած ընտրողների թիվը շատ էլ չտարբերվի թեկնածուների թվից: Մի խոսքով, «ընտրություն-ընտրություն» խաղը շարունակվում է, թեեւ ոչ մի կերպ հասկանալի չէ, թե ինչ ակնկալիքներ կարող են ունենալ պատգամավորության թեկնածուները կամ իրենց ընտրողները:

Մյուս կողմից, սա անիմաստ լինելուց զատ նաեւ քաղաքականին անվնաս խաղ է, որովհետեւ նախ՝ առանձնապես դրամական միջոցներ չի պահանջում, եւ երկրորդ՝ տպավորություն է ստեղծում, թե հանրապետության ներքաղաքական կյանքն այնքան էլ մեռած չէ: Յուրաքանչյուր օկրուգային հանձնաժողովի տրվում է 40 հազար ռուբլի (հիմա երեւի 200 դրամ), ընտրական տեղամասերին՝ յուրաքանչյուրին 10 հազար ռուբլի (50 դրամ): Ընդ որում, այդ գումարները տրվում են տեղական բյուջեներից՝ հիմնականում կազմակերպչական նպատակներով (թեեւ հնարավոր չէ պատկերացնել, թե ինչ կարելի է կազմակերպել այդ գումարներով): Իրենց՝ թեկնածուները նախընտրական արշավ կազմակերպելու համար դեռեւս հոկտեմբերի 3-ի ընտրություններից առաջ ստացել են 30 հազարական ռուբլի եւ հիմա ստիպված են տեղավորվել այդ շրջանակներում:

Երեւի բոլորն են հասկանում, որ այս ընտրությունները, եթե նույնիսկ մի պահ հավատանք, որ դրանցում պատգամավորներ իսկապես կընտրվեն, ոչինչ չեն փոխելու: Բայց մյուս կողմից օրենքն այնպիսին է, որ ընտրությունները պետք է շարունակվեն այնքան ժամանակ, քանի դեռ պատգամավոր չի ընտրվել, եւ պետք է դադարեն միայն այն ժամանակ, երբ խորհրդարանի աշխատանքների ավարտին մնացել է մեկ տարի: Այսինքն՝ այս ընտրությունները պարտադիր կերպով պետք է շարունակվեն մինչեւ 1994 թ. մայիսի 20-ը: Մի խոսքով, ստեղծվել է այնպիսի վիճակ, երբ «բոլորս դեպի ընտրություններ» լենինյան կարգախոսը նույնպես հազիվ թե փրկի: Ա. Բ.

ՌԱԿ պատվիրակությունը մասնակցեց Միջազգային Ազատական-ի խորհրդաժողովին Երեկ Հունգարիայի մայրաքաղաքից Երեւան վերադարձավ Հայաստանի Ռամկավար Ազատական կուսակցության պատվիրակությունը, որ նոյեմբերի 26-28 մասնակցել էր Բուդապեշտում Միջազգային Ազատականի (Liberal International) խորհրդաժողովին: Աշխարհի 49 երկրներից ժամանած ազատական եւ ռամկավարական գաղափարախոսության 71 կուսակցությունների շարքում առաջին անգամ պաշտոնապես մասնակցեց այդ խորհրդաժողովի աշխատանքներին ՀՌԱԿ-ի պատվիրակությունը, որի կազմում ընդգրկված էին Հանրապետական վարչության ատենապետ Ռ. Միրզախանյանը, փոխատենապետ Կ. Կոստանդյանը, ՀՀ ԳԽ խորհրդական Վ. Ավոյանը եւ «Ազգի» խմբագիր Հ. Ավետիքյանը: Ելույթներ եւ լիագումար նիստերի շրջանակներում բազմաթիվ հանդիպումներ ունեցավ տարբեր երկրների պատվիրակությունների, ինչպես նաեւ Միջազգային Ազատականի նախագահության, քարտուղարության եւ Նաումանի անվան հիմնադրության ղեկավարության հետ, որի մասին ավելի մանրամասն առաջիկայում:

ՄԱՍՆԱԳԵՏՆԵՐՆ ԱՆՀԱՆԳՍՏԱՑԱԾ ԵՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԻՃԱԿԻՑ

Այս խառնաշփոթ ու անհասկանալի վիճակում է հայրենիքից եւ հաս... [as printed:] Այս խառնաշփոթն սկսվում է հնդեվրոպական մայր հայրենիքից եւ հասնում 20-րդ դարի վերջ, ու կի աշխարհի մեծ ճամփաներով անցնում է հայ գաղթականների թափորը: Գաղթական հայն ախտանիշ է: Չեմ ուռճացնում: Լրագրողի տանը կայացած քննարկման ժամանակ (գաղթն արգելե՞լ, ինքնահոսի՞ թողնել, կարգավորե՞լ հոսքը) սոցիոլոգները պերճախոս թվեր բերեցին: Ներկա պահին հանրապետության բնակչության 70 տոկոսը ցանկություն ունի մեկնելու, իսկ տարեկան 25 հազ. մարդ մեկնում է Հայաստանից (Գեւորգ Պողոսյան, սոցիոլոգիական ուսումնասիրությունների կենտրոնի տնօրեն), սակայն վերջինը մոտավոր տվյալ է, որովհետեւ բնակիչների մեծ մասը մեկնում է առանց գրանցումից դուրս գալու եւ չի վերադառնում: 1991 թ. հարցմանը մասնակցածների միայն 3 տոկոսն է մեկնելու ցանկություն հայտնել, 92-ին՝ ամեն 10-րդ ընտանիքը, 93-ին՝ 70 տոկոսը («Սոցիոմետր» սոցիոլոգիական անկախ կենտրոնի տնօրեն Ահարոն Ադիբեկյան): Հիմնական զանգվածները ժամանակավոր մեկնում են Ռուսաստան, եւ այլեւս չեն վերադառնում: Հնարավոր գաղթականների մեծ մասը ցանկանում է մեկնել ԱՄՆ:

Գեւորգ Պողոսյանն առաջարկում է աշխատանքն արտահանելու մեխանիզմներ գտնել եւ դրանով ռուբլի գումար ներմուծել երկիր (ինչպես անում են Թուրքիան, Հարավսլավիան): Ինչ վերաբերում է ուղեղների արտահոսքին, Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի տվյալներով, որ իր ղեկավարության սահմաններից մշտապես դուրս են եկել ընդամենը տասնյակ գիտնականներ, նա համարում է նաեւ ոչ ճշգրիտ՝ խիստ բացասական գնահատական տալով աշխատունակ մարդկանց անդադար մարդասիրական օգնությունը բաշխելուն: Նրան պետք է աշխատելու հնարավորություն տալ, որն իրագործելի կլինի սփյուռքահայ եւ հայաստանյան գիտական ներուժի համագործակցությամբ:

Տնտեսագիտության դոկտոր Սուրեն Կարապետյանը նշում է, որ երկիրը տեղափոխվել է ոչ միայն բնակչության խտությամբ, այլեւ աղքատությամբ: Նա «ինքնակերակրման» ունակություն ունեցող միակ շրջան է համարում Սյունիքը, որտեղ խտությունը միջինից 4 անգամ ցածր է, պայմանները՝ փոքր-ինչ բարենպաստ: Ի վերջո, պրն. Կարապետյանը լավատեսորեն է նայում արտագաղթին՝ առաջարկելով ուղղակի կառուցվածքային կարգավորում տալ, եւ նրանք, ովքեր 10-15 տարի հետո պետք են գալու հանրապետությանը՝ «հարուստներն ու խելոքները», պետք է ինչ-որ կերպ պահվեն:

Ահարոն Ադիբեկյանն արտագաղթը կոչում է հոգեբանական վախի թելադրած փախուստ՝ վկայակոչելով տեղեկության պակասը: Մթությունն ու անհասկանալի անորոշությունը վախի ու փախուստի առիթ են դառնում: Մարդկանց հայտնի չէ, թե ինչ են անում վերեւներում, կաբինետներում (այստեղ նա ընդգծում է լրագրության թերացումը), եւ նրանք «փախչում են», իրենց հետ տանելով միտք, կարողություն, մարդկային ռեսուրսներ: Նա առաջարկում է մարդկանց [illegible] բաժանելու փոխարեն ծրագրված կերպով դուրս հանել հոգեբանական վախի ճիրաններից:

Սոցիոլոգիական հետազոտությունների կենտրոնի Վարդենիսի մասնաճյուղի ղեկավար Գասպար Ավագյանը հայտնում է, որ 88-ի հոկտեմբեր-դեկտեմբերից առ այսօր շրջանը լքել է 17 հազ. փախստական, որից 3 հազարը՝ Շահումյանից, Գետաշենից, Մարտունաշենից: Փախստականներին տրվել են երբեմն նաեւ անհատույց բնակարաններ, ոմանք փոխանակել են, սեփականաշնորհել են հող ու անասուն, իր նախաձեռնությամբ ստեղծվել են կանոնավոր կենսավարման բոլոր պայմանները, բայց այսօր յուրաքանչյուր 3-րդ ընտանիքը մեկնել է հիմնականում հանրապետությունից դուրս: Սկզբնական շրջանում՝ օգնություն, աջակցություն, այնուհետեւ «ով ով է» հարցի պարզաբանում, իսկ աղբյուրում բախում տեղացիների եւ եկվորների միջեւ: Ընդ այսու նա նկատել է, որ զուտ սոցիալ-տնտեսական պայմանները գաղթի հարց չեն լուծում:

Փիլիսոփայության ինստիտուտի աշխատակից Ռաֆիկ Սեյրանյանի տվյալներով, արտագաղթի հիմնական մասը Ադրբեջանի ու Ղարաբաղի գրավված տարածքների փախստականներն են:

Տնտեսագիտության թեկնածու Սենակ Այվազյանն այսօրվա մեծ դժբախտությունն է համարում շրջափակումը՝ առաջ համարելով Հայաստանի անկախացումն ու «Ռուսաստանի» կերակրող ձեռքից զրկվելը, առաջարկում է համբերել անցկացնել այս աղետը:

Անկախ սոցիոլոգ Լեւոն Բաղդասարյանը՝ մերժելով անընդհատ վերահսկողության տակ լինելու եւ «գնա» մնալու առաջարկը, բացասական է արտահայտվում նաեւ աշխատանքն արտահանելու եւ դրա դիմաց շատ ստանալու առաջարկի մասին («Դա նշանակում է հասցնել ժողովրդի գլխին նստածներին», ասում է նա): Նա կողմնակից է 50-ականների Ճապոնիայի փորձը յուրացնելուն. պետք է փոքրից սկսել, համընդհանուր, վերացական հարցերի հետեւից գնալը կործանում է նշանակում: Սա է մեր խրախճանքը, ես գնալու տեղ չկա, պետք է մտածել, թե ինչ ունենք տալու, որ ինչ ստանանք:

Ի վերջո, պարզ է մի բան, մասնագետների մեծ մասը հանրապետությունից արտագաղթի արգելումը համարում է անիմաստ՝ ավելորդ չհամարելով դրա գիտականորեն կարգավորումը եւ պետական կազմակերպվածության պահպանումը: Չնայած գիտնականները շրջանցում են մի փաստ. անողոքաբար պարտադրված պատերազմի մեջ լինելը, եւ որ ԱՊՀ-ից դուրս աշխարհի որոշ կենտրոններում հայերը գրանցված են որպես պատերազմող երկրի փախստական...

Իսկ որ քննարկումն ընթացավ միայն արտագաղթի արգելման կամ չարգելման ուղղությամբ, առանց փաստեր հրապարակելու էլ պարզ է, որ արտագաղթ-ներգաղթ հարաբերությունում մեծ բաժինն արտագաղթինն է: Եւ ինչ կարգավորում կստանա խնդիրը, պարզ կլինի այն փաստաթղթի ծնունդից հետո, որ մյուս շաբաթ կներկայացնի մասնագետների երեկ ընտրված հանձնաժողովը:

ՌՈՒԶԱՆ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Դավթաշենը չջեռուցվեց

Դավթաշենում անցած գիշեր [illegible]-ուրախություն էր: Վերջապես եկել էր դեկտեմբերի 1-ը, որին այդ թաղամասի բոլոր բնակիչները երկար էին սպասել: Մարդիկ խոր աչքալուսանք էին տալիս, գրկախառնվում-համբուրվում, ջեռուցում են տվել: Վերջապես թաղի «հայրերը» կատարել էին ամիսներ շարունակ իրենց տված խոստումը, գոլորշի էր, որ դուրս էր գալիս ռադիատորների բաց օդանցքներից...

Արթնացա դարձյալ ցրտաշունչ սենյակում. ծեծեցի ակամա տաքացնող սենյակիս մարտկոցները: Դրանք տարբերվում էին նախորդ օրերի վիճակից, ավելի սառն էին: Մի ավելորդ անգամ եւս համոզվեցի, որ խոստումները մնում են խոստումներ: «Բառե՛ր, բառե՛ր, բառե՛ր» կասեր մեծ անգլիացին: Մի՞թե օրը ցերեկով կարելի էր խաբել տասնյակ հազարավոր մարդկանց, կերակրելով տաք օրերի ու ջեռուցման սին հույսերով: Ավելի լավ չէ՞ր լինի ոչինչ չխոստանալ եւ ջեռուցել, քան թե հակառակը: Չէ՞ որ դավթաշենցիների գերակշիռ մասը, համեստորեն, ավելի ճիշտ համեստ մտքերով «վերեւների» հավաստիացումներին, այդպես էլ մինչեւ օրացուցային ձմռանը գալուստը պատրաստվում ոչինչ չձեռնարկեցին վառելիքի կամ ամփոփ ջեռուցման պաշար ձեռք բերելու ուղղությամբ: Ու հայտնվեցին դաժան ձմռան դեմ հանդիման: Իսկ յուրաքանչյուր ընտանիքում ծեր ու երեխա, բոլոր ու նրանց մարդիկ կան:

Նման դեպքերում քաղաքակիրթ երկրներում բարեկիրթ ղեկավարները միանգամից ու լռելյայն, առանց ցուցմունքների հրաժարական են տալիս: Խոսքը այս գործի հետ առնչվող բոլոր պատասխանատուներին է վերաբերում՝ վերեւից ներքեւ: Հարգելի՝ պարոնայք, դուք ունեք բարեկիրթ երեւալու գոնե այդ վերջին հնարավորությունը, օգտվե՞ք դրանից:

ԼԵՎՈՆ ԼԱՆԻԿՅԱՆ

Միութենական նախարարությունները գոյատեւում են եւ օգուտ տալիս: Այս տեղեկությունը հնչել է բաց Ռուսաստանի համագործակցության պետական կոմիտեի նախագահ Վլադիմիր Մաշիցի Մոսկվայում անցկացրած մամուլի ասուլիսում: Նրա խոսքերով, մի ամբողջ շարք նախկին ԽՍՀՄ նախարարություններ, որոնք բաժնետիրական ընկերությունների կամ կորպորացիաների են վերափոխվել նախկին միութենական նախարարների գլխավորությամբ, ԱՊՀ տարածքում տնտեսական կապերի խզման պայմաններում կարողացել են պահպանել այն, ինչ նախկինում կոչվում էր ներնախարարական կոոպերացիա: Միմյանցով շահագրգռված, բայց ԱՊՀ տարբեր պետություններում գտնվող ձեռնարկություններից կազմված այդ կառույցները պահպանել են արտադրությունը: Մաշիցի կարծիքով դրանք կազմում են ԱՊՀ երկրների իրական տնտեսական դաշինքի առանցքը: Սնարֆ

Հայ ընտանիքների մեծ մասը թերսնվում է

Հայաստանում նվազագույն աշխատավարձով այժմ կարելի է գնել թերեւս միայն 35 տուփ լուցկի: Իսկ դեռ վերջերս հանրապետությունը նախկին ԽՍՀՄ տարածքում ամենաբարգավաճներից մեկն էր: ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարության տվյալների համաձայն, 325 ռուբլի միջին ամսական աշխատավարձի պայմաններում, Երեւանի պետական առեւտրի ցանցում մեկ կիլոգրամ միսն արժեր 1ռ. 92 կոպ., կարագը՝ 3ռ. 60 կ., շաքարը՝ 94 կոպ.: Այն ժամանակ հնարավոր էր ոչ միայն ընտրություն կատարել ապրանքի ու գնի միջեւ, այլեւ ձեռք բերել բնավ էլ ոչ առաջին անհրաժեշտության ապրանքներ: 1990 թ. Հայաստանում 100 բազմանդամ ընտանիքին ընկնում էին 99 սառնարան, 92 լվացքի եւ 72 կարի մեքենաներ, 58 ձայնագրիչ, 26 մարդատար ավտոմեքենա:

Մասնագետների կարծիքով, ներկայումս հանրապետության բնակչության գերակշիռ մեծամասնությունը իր դրամական եկամուտների մինչեւ 80 տոկոսը ծախսում է սննդամթերք ձեռքբերելու նպատակով: Իսկ ՅՈՒՆԻՍԵՖ-ի տվյալներով, բնական ու քաղցի սահմանագծին գտնվող եւ չունեւոր համարվող ընտանիքը իր բյուջեի 75 տոկոսը ծախսում է պարենամթերքի վրա: Սնարֆ

Մութալիբովը վերադառնու՞մ է

«Մեգապոլիս» օրաթերթը հայտնում է, որ հարցազրույցի ժամանակ Ադրբեջանի նախկին նախագահ Այազ Մութալիբովը հայտնել է, թե ինքն իրեն համարում է երկրի օրինական նախագահ եւ «վաղ թե ուշ» կվերադառնա այդ պաշտոնին, բացառելով, սակայն, այդ նպատակի համար ուժի գործադրումը: Որպես իր վերադարձի հնարավոր պատճառ, Մութալիբովը նշում է Ալիեւի կառավարման օրոք կենսամակարդակի կտրուկ անկումը եւ փախստականների ահագնացող հիմնախնդիրը: Միեւնույն ժամանակ նշվում է, թե «պատճառներ կան հավատալու», որ շուտով Ալիեւի դեմ կգործադրվեն ռազմական գործողություններ, չբացառելով, որ այն կղեկավարի վարչապետ Սուրաթ Հուսեյնովը: Դիտորդները հատկապես նշում են Հուսեյնովի վերջին հեռուստաելույթը, որտեղ նախագահը մեղադրվեց ազգային բանակի ստեղծմանը խոչընդոտելու մեջ: Հուսեյնովը մերժեց Ալիեւի դեմ առճակատում նախապատրաստելու մեղադրանքը, սակայն նրա հետեւորդներից մեկը հայտարարեց, որ «Ալիեւի եւ Հուսեյնովի միջեւ առճակատումն օրեցօրե աճում է»: Հայտնի է դարձել, որ գլխավոր ընդդիմադիր կուսակցությունները վերադարձի դեպքում կօժանդակեն Մութալիբովին: Մասնավորապես, ԱԺՃ-ի խոսնակը չի բացառել նման հնարավորությունը, իսկ սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցության մամլո կենտրոնն ուղղակիորեն արտահայտվել է Մութալիբովի օգտին: AGBU-AIS

Ֆինանսական խնդիրներ Ադրբեջանում

«Իզվեստիան» հայտնում է, որ կանխիկ դրամի պակասի խնդիրն Ադրբեջանում սրվում է: Բանկերն իրենց հաճախորդներին արդեն պարտք են ավելի քան 7 մլրդ մանաթ (1 մանաթը 10 ռուբլի է): Ըստ երեւույթին, վիճակը չի փոխվի անգամ Ֆրանսիայից 20 մլրդ մանաթի թղթադրամների խմբաքանակի ներկրումից հետո, ինչը նախատեսվում է դեկտեմբերի սկզբին: Ազգային բանկի նախագահ Ղալիբ Աղաեւը նշում է, որ արդյունաբերության անկումը եւ մանրածախ առեւտրի շրջանառության նվազումը հույս չի թողնում, թե դրամաշրջանառությունը կկայունանա: Դրա հետեւանք են արտասահմանյան արժույթի պահանջի կտրուկ աճը՝ դոլարի կուրսը դեռ նոյեմբերի 23-ին 230 մանաթ էր կազմում, իսկ ռուսական ռուբլու պահանջը ծնել է նաեւ մեծ քանակությամբ կեղծ դրամի հիմնախնդիրը: Արդեն բռնագրավվել է 5 միլիոն կեղծ ռուբլի: Հայտնվել են նաեւ 100 եւ 250 մանաթանոց դրամանիշեր: Նոյեմբերի 26-ից Ազգային բանկը, փորձելով դիմագրավել կանխիկ դրամի խնդրին, սկսեց ամերիկյան դոլար վաճառել 400 մանաթ գնով: Պաշտոնյաները պնդում են, որ այդ գումարները կտրամադրվեն աշխատավարձի եւ թոշակների վճարմանը: BBC

Մուսավաթը հրաժարվում է պայքարի զանգվածային ձեւերից

Մուսավաթ կուսակցությունը հրաժարվում է Ադրբեջանի անօրինական իշխանությունների դեմ քաղաքական պայքարի զանգվածային ձեւերից, քանզի ներկա պահին դա կարող է ծանր հարված հասցնել ժողովրդի եւ երկրի շահերին, Մուսավաթ կուսակցության մեջլիսում հայտարարեց դրա նախագահ Իսա Գամբարը: Մեջլիսում նշվեց, որ ներկա ղեկավարության կառավարման 5 ամիսների ընթացքում երկրում քաղաքական, տնտեսական եւ ռազմական ճգնաժամն էլ ավելի է խորացել: Մեջլիսը դատապարտեց իշխանությունների ներկայիս քաղաքականությունը զանգվածային լրատվության միջոցների նկատմամբ եւ նշեց երկրում լրատվության քաղաքական գրաքննություն մտցնելու անթույլատրելիությունը: Քննադատվեց նաեւ իշխանությունների գործունեությունը տնտեսական քաղաքականում, մասնավորապես նավթային քաղաքականության մեջ: Մեջլիսը որոշեց երկրի ղեկավարությանը դիմել ազգային դրամի՝ մանաթի փոխարժեքի կայունացման կոնկրետ առաջարկություններով: Սնարֆ

digitised by A.R.A.R.@

Ն— որանկախ մեր տնտեսականությունը ևս մեկ դժվարին փորձության առջև է կանգնել: Այժմ, հույս լինելով հանդերձ, որ Հայաստանն իր սեփական դրամն է շրջանառության մեջ դնում, մեզանից յուրաքանչյուրը չի կարող թաքցնել նրա և վերջին հաշվով նաև հանրապետության հետագա ճակատագրի նկատմամբ եղած անհանգստությունը: Երբ ոչ բոլորին, առայս կարծում եմ, շատերին է հասկանալի, որ ֆինանսական ճակատում պարտությունը պարզապես կործանման կհասցնի: Ահա թե ինչու այսօր և՛ քաղաքական գործիչների, և՛ տնտեսական այրերի, և ընդհանրապես, ողջ ազգի գերխնդիրը դրամի պաշտպանությունն է դառնում:

Ահա թե ինչու է Ռամկավար ազատական կուսակցությունն այդքան մեծ տեղ տալիս այդ հարցի քննարկմանը: Եվ հավատարիմ իր ավանդականի վերածվող կառուցողական ընդդիմության կեցվածքին, գործադիր և օրենսդիր իշխանություններին ուղղված կոնկրետ առաջարկություններով է հանդես գալիս: Դրանցից մի մասն արդեն հրապարակվել է մամուլում և հասարակության մեջ, նաև իրավական նորմերի տեսք է ստացել: Այս տեսանկյունից հատկապես ցանկանում եմ առանձնացնել հանրապետության տարածքում միմիայն դրամով առևտուր անելու մասին որոշումը: Սակայն այդ միջոցառումը ոչ մի էական արդյունքի չի հասցնի, երբ դրան զուգահեռ, առևտրական ձեռնարկատերերի ձեռքին կուտակված դրամը, նրանց առաջին իսկ պահանջի դեպքում, անարգել և առանց սահմանափակումների արտերկրյա արժույթներով չփոխարկվի:

Բացի այդ, ինչպես հայտնի է, դրամը երեք հիմնական ֆունկցիա է կատարում՝ շրջանառության, չափի և կուտակման: Վերջինը ես խրախուսելու, այսինքն դրամի նկատմամբ բնակչության շրջանում հավատ ներշնչելու նպատակով, շատ կարևոր է, որ խնայդրամարկղերում եղած ավանդներն ամբողջապես ապահովագրվեն ցանկացած տիպի արժեզրկումներից: Երբ այժմ Հայաստանի քաղաքացիները խոստովանում են այդ ճգնաժամին դիմանալու, ապա նրանց այնպիսի տոկոսադրույքներ պետք է առաջարկվեն, որոնց դեպքում կուտակված փողերը պետությանը ի պահ տալը տան թաքստոցներում թողնելուց ավելի ձեռնտու կլինեն:

Պակաս կարևոր չէ նաև ֆոնդային բորսաների պարբերական, նախընտրելի է ամենօրյա, համակարգված աճուրդների ժամանակին կազմակերպումը: Վստահ եմ, որ վերջին գնարժեզրկումը դրամական ներխուժման արդյունք չէր, պարզապես կառավարությունը ժամանակին ֆոնդային բորսաների միջոցով շրջանառության մեջ լրացուցիչ արժույթներ չնետեց... Եվ այժմ, որոնցով խոսակցեմ, մեծ աղմուկ շահած այդ երևույթի կրկնությունից, անհրաժեշտ է կարգավորել արժութային շուկան:

ԴՐԱՄԸ ՊԵՏՔ Է ՊԱՇՏՊԱՆԵԼ ԻՆՉՊԵՍ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ

Ռամկավար ազատական կուսակցության Հանրապետական վարչության վերջին ամիսներին տեղի ունեցած գրեթե բոլոր նիստերում քննարկվել են հանրապետությունում դրամաշրջանառության, իսկ վերջին շաբաթներին նաև դրամափոխանակության և ազգային դրամի ամրապնդման հետ կապված խնդիրներ: Քաղաքական կազմակերպության ֆինանսատնտեսական հարցերի նկատմամբ նման հետեւողականությունը որքան էլ հասկանալի, այնուամենայնիվ լուրջ մտահոգությունների մասին է խոսում: Պարզաբանումներ տալու խնդրանքով դիմեցինք ՌԱԿ ՀՎ փոխանդամ Գուրգեն Հակոբյանին:

Ձեռնտու լինի: Ոչ ինֆլյացիոն այդպիսի միջոցառման կազմակերպման և իրագործման դեպքում շոշափելի կերպով կբարելավվի դեռևս թույլ դրամի կենսունակությունը, քանզի կպակասեցվի շրջագայելու նրա ընդունակությունը:

Զգեստ է մտածել նաև դրամի ոչ կանխիկ գործառնությունների բարելավումը: Բանկերի աշխատանքների կարգավորումը, դրանցում եղած գումարների փոխարկելիության անարգել իրականացումը, ճշգրիտ և հենավոր արտասահմանյան դրանց արագ փոխանցումները, ինչպես նաև լիցենզավորված կետերի (չեկերի) լայն կիրառումը այսօրվա հրամայականն են:

Ասում են, ինչպես ասում են, առաջնահերթ քայլեր են: Բայց դրանք հզորացնելու այլ միջոցներ ևս քիչ չեն: Մասնավորապես մենք գտնում ենք, որ հանրապետության արժութային պաշարները ապահովելու նպատակով կարելի է տարբեր արժեքի հայկական դրամանիշերից բաղկացած հուշանվերային փաթեթներ պատրաստել և դրանք վաճառքի հանել: Վստահ ենք, որ հատկապես արտերկրյա հայության շրջանում նման անակնկալը շատ են

Դրամի նկատմամբ հարգանքի մթնոլորտի ստեղծման գործին զգալի աջակցություն կլինի, երբ սննդամթերքի վաճառքը միմիայն ազգային վճարման միջոցներով իրականացվի: Մինչև այժմ այն կարծիքն է տիրում, որ շահութաբեր օբյեկտները, առանց բացառության, պետք է արտասահմանյան դրամով կատարվեն: Մենք գտնում ենք, որ առավել նպատակահարմար մեր բանկերում արժույթ ազատորեն դրամով փոխարկելու գործառնությունների իրականացումն է: Ճիշտ է, դրա համար լուրջ խոչընդոտներ կան. դեռևս ընդունված չեն համապատասխան, ինչպես նաև ներդրումների պաշտպանության, սնանկացման մասին և մի շարք այլ դրամաշրջանառության կարգավորման համար խիստ անհրաժեշտ օրենքներ: Այստեղ արդեն իր վճռական խոսքը պետք է ասի ՀՀ Գերագույն խորհուրդը: Երբ հարկ է, առաջ գիտակցելով ավաստելով օրենքները ևս կարևոր դեր պետք է խաղան: Այս տեսանկյունից անհրաժեշտ է նաև, որ 1994 թ. բյուջեն խորհրդարան ներկայացվի և հաստատվի մինչև սույն դեկտեմբերի 25-ը՝ մենք այլևս չենք կարող այդ հարցը ամիսներով հետաձգել և դրա իրավունքն էլ չունենք:

Պարզ է, որ առաջիկայում նույնպես հեշտ չեն լինելու և ներքին ճգնաժամն ու շրջափակումները շուտով չեն վերանա: Սակայն, ինչպես ասում են, «Չկա չարիք առանց բարիքի»: Հայաստանում հնարավոր է զարգացնել տուրիզմը: Օրինակի համար հեռու պետք չէ գնալ՝ Լիբանանում, այնտեղ ծավալված երկարատև պատերազմի ողջ ընթացքում, չի դադարել տուրիստների հոսքը: Իսկ Հայաստան նրանց մուտքի երաշխավորությունը հանրապետությունը զգալի վալյուտայի ներհոսք կապահովի:

Առևտրական կապերի զարգացման համար չէր խանգարի նաև ԱՊՀ երկրների դրամների փոխանակման պաշտոնների ստեղծումը: Եվ, որ վաղուց հասունացած հարց է, վերջնականապես անհրաժեշտ է անցնել հաստատագրված, պարբերաբար ինդեքսավորվող հարկերի սահմանմանը: Դա, ինչպես փաստում է Հայաստանի վաճառականների միությունը, նախ կավելացնի բյուջե մտնող գումարների մեծությունը, և, խանութպաններին ազատելով մեծաքանակ ստուգողների բանակից, նրանց ավելի վստահ գործելու հնարավորություն կտա: Ժամանակն է նաև, որ կարգ ու կանոն հաստատվի օդանավակայանում: Ճիշտ է, այս մասին շատ է խոսվել, սակայն այսպիսի խառնաշփոթը հանցանք է մեր տնտեսության և ազգի համար:

Նշեմ, որ վերը թվարկված միջոցառումները, ինչ խոսք, սպառիչ չեն: ՌԱԿ Հանրապետական վարչությունը շարունակում է ուշադրությամբ հետևել դրամաշրջանառության հետ կապված գործընթացներին և ձգտելու է իր ավանդը ներդնել մեր ժողովրդի համար կարևորագույն այդ խնդրում:

ՀՈՎՍԵՓ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

«Ընդգծված սխալը երեխաների աղմուկից»

Գրում են, գրում են, ուղարկում են:

Դեղը չի օգնում, ղեկավարությունը չի օգնում, հարևանը չի օգնում... Մի ժամանակ բողոքում էինք, թե չեն գրում, հիմա էլ շատ են գրում ու ուղիղ՝ խմբագրություն: Օգնություն գտնելու հույսից ավելի շատ դարդ ու ցավը պատմելու ու լսող ունենալու փափագով են գրում:

Վերլուծում են, հայհոյում են, մեղադրում են...

Վերնագիրս էլ մի խճճված ու անհասկանալի նամակի հեղինակությունն է: Ժողովուրդս քաղաքագետ է դարձել: Սխալվա՞ծ, լավ կլանից չէ:

Նամակագիրն սկսում է հայի «դավաճան» լինելուց ու «բուք կողմը» ցուցադրելուց, Այգեկցու «Գայլեր ու այծեր» վկայակոչելուց, հասնում իր քաղաքական հայացքներին. «Այժմ ժամանակներն անցել են: Արդեն հարկավոր է քաղաքական խնդիրներին ճիշտ լուծումներ տվողին հանձնել թեկուզ պատգամավորի տոսը... Մի ժամանակ ազիտացիա ու պրոպագանդա էր մղվում, թե սրանց վարձատրությունը ցածր է... Քաղաքական խնդիրներ լուծելուց հետո արդյունքները պետք է գնահատեն ու ինձ ասեն՝ սխալվող բնակչությունը... Երկուսուկես դիպվածներ վտարեցին Սարգսյանին, և ջլատվում ենք... Մենք չգիտեցինք մեր խելացի ու փորձառու հայրենակիցներին, շրջապատեցինք մեզ մեր անառակություններով... Ուժեղները, աշխատողները, խորամանկները հեռացան հայրենիքից... Այս երևույթը որպես շարժիչ ուժ շատ մարդիկ չեն հասկանում ու չեն ներում... Մտավորականությունը մոռացվան, սա էլ երևանում»:

Սա է կիսաքսուրդ նամակի բովանդակությունը: Փորձեք գտել անհերեթությունն ու լեզվաքաղաքական անբերի տեսքի բերել (չէ՞ որ «ընդգծված սխալը» դիպվածներ բառը, երեխաների աղմուկից է): Տեսքի բերելուց հետո այն կդառնա Արթիկի շրջանի Փանիկ գյուղի «Սեկլոժայ» գործարանից Ա.Ե.Ա.-ի «Ողբը», խորհեցնելու «Ողբին» հատուկ բոլոր ժանրային առանձնահատկություններով:

Ժողովուրդը քաղաքագետ է դարձել, զուր չի ասել Օչյանը. «Անօրի մարդը յեղափոխական կը դառնայ»...

ՌՈՒԶԱՆ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Ապրանքներ ժողովրդին

Երկու օր է, ինչ Հայաստանի բնակիչները հսկայական հերթեր են գոյացնում 25 դրամով կարագ և 10 դրամով շաքարավազ գնելու հույսով: Այս կենսական ապրանքների առևտրային գները համապատասխանաբար 100-120 և 25-30 դրամ են:

Կառավարության որոշմամբ, պետական պաշարներից առևտրի որոշ կետերի հասցվել է ավելի քան երկուսուկես միլիարդ ռուբլու մթերք: Հանրապետության կառավարության փոխնախագահ Վիգեն Չիտեչյանի խոսքերով, այդ միջոցառման նպատակն է իջեցնել շուկայական գները և կայունացնել ազգային նոր դրամը:

Մինչև տարեվերջ կառավարությունը խոստացել է պետական առևտրի ցանցին տրամադրել 28 միլիարդ ռուբլու ապրանք:

Սնարկ

Էլեկտրական օձաձուկը լույսի աղբյուր

Շրջափակման և էլեկտրաէներգիայի բացակայության պայմաններում Հայաստանի բնակիչները տեղորեն որոնում են լույսի նոր, ոչ ավանդական աղբյուրներ: Երևանցի Արկադի Պետրոսյանի բնակարանում լամպը կպավում է նույնիսկ այն ժամանակ, երբ ամբողջ շրջապատը թաղված է խավարի մեջ: Լույսի աղբյուրը... 10 էլեկտրական օձաձկներն են, որոնց նա պահում է սովորական ապակե լողավազանում:

Փոխակերպիչին միացված պարզ սարքը հնարավորություն է տալիս օրական մի քանի ժամ բնակարանում լույս ունենալ և միացնել դյուրակիր հեռուստացույց:

«Միակ դժվարությունը կերի խնդիրն է, որն այժմ լափազանց թանկ է նստում», հայտարարեց Ա. Պետրոսյանը:

Սնարկ

Կառավարությունը պետք է օգնի ձեռնարկատերերին

Հայաստանի ապրանքահումքային բորսայում մնացել են սակավաթիվ գործարարներ, որոնք ուզում են առևտուր անել Հայաստանում: Այդ մասին այսօր հայտնեց բորսայի վարչության տնօրեն Ստանիսլավ Բոզոյանը:

Նրա կարծիքով, հայկական դրամի ամրապնդման համար կառավարությունը պետք է օգնի առաջին հերթին ձեռնարկատերերին. հարկավոր է վերացնել հանրապետության սննդամթերք ներբերելու և դուրս բերելու բոլոր առևտրական գործառնությունների սահմանափակումները, ինչպես նաև գործարարներին տրամադրել կանխիկ վարկեր ընդունելի տոկոսով և ամերիկյան դոլարով:

Ստանիսլավ Բոզոյանը գտնում է, որ հայկական դրամի և դոլարի փոխարժեքի հետագա հարաբերակցության վերաբերյալ որևէ կան- [illegible]

Սնարկ

Երբ մի կողմ թողնենք այն, թե ո՞ւմ հասու դարձավ ապրանքի վաճառքի մասին տեղեկությունը և տեղի տեղեկությունը հենց վաճառքի պահին կամ վաղօրոք, ո՞վ ժամանակ ունեցավ հերթ կանգնելու և, ի վերջո, ո՞վ մեկական կիլոգրամ կարագով ու շաքարավազով բավարարեց իր կենսական պահանջմունքը, դուս մի հանի հարց եմ ուզում տալ «մեքենի» հեղինակներին. արդյոք խանութների աշխատակիցները չկարողացա՞ն (կամ չեն կարող) օգտվել բոլորին ընձեռված իրենց վաճառած ապրանքից գնելու համահավասար իրավունքներից: Իսկ իր աշխատանքային պաշտոնավարությամբ զբաղված մասնագե՞տը... Մի փոքր հարց էլ. ո՞ւմ են ձեռնտու այսպիսով հրահրված սոցիալական անարդարության տրամադրությունները:

Առաջարկիս առաջ ընկնելով ասեմ, որ ապրանքի անբավարարության պարագայում չպետք է այն հանվեր ազատ վաճառքի, քանզի կարելի էր կիրառել դրա բաշխման այնպիսի մեխանիզմ, որը բոլորին չբավարարելով հանդերձ, սոցիալական անարդարության և հուսահատության տրամադրություններ չէր հարուցի:

Սակայն մինչ այդ դարձյալ հարց. ո՞ր դեպքում կարելի էր խուսափել առաջարկ-պահանջարկի համապատասխանեցման վրա սնող գործերի ազատ վաճառքից: Եվ պատասխան. երբ լինեին իրավիճակի մասին պատկերացում հաղորդող հավաստիքներ, երաշխիքներ, որ այս ապրանքները բաժին կհասնեն հենց պահանջարկի ձևավորողներին, ավելի ստույգ՝ կարիքավոր սպառողներին:

Բախտել կարելի է նույնիսկ անբավարար քանակը

Իբրև առաջարկ-պահանջարկի համապատասխանեցման միջոց է ընտրվել (ընդ որում, արդեն երկրորդ անգամ) սահմանափակ քանակությամբ մեծ պահանջարկ ունեցող առաջին անհրաժեշտության ապրանքների հանումը ազատ վաճառքի: Սրանից ակնկալվում է նաև գների զսպում, որը նույնն է, թե նոր դրամի կայունացում, ինչպես նաև ազգաբնակչության սոցիալական պաշտպանվածության ինչ-ինչ դրսեւորումներ:

Իհարկե, առաջին անհրաժեշտության ապրանքների մշտական բացակայությունը, որի մասին խոսում են և լսվում, վկայում է, որ արդեն գիտակցվում է մեր պարագայում կենցաղային համակարգի անհրաժեշտությունն ու անխուսափելիությունը: Սակայն տագնապները դարձյալ մեծ նկատառումների տեղ թողնում մեխանիզմների առնչությամբ են, որոնց համար բավականաչափ հող են բաշխման հետ կապված անօրինություններն ու «կարգի ճեղքերը», բաշխվող ապրանքի տեսականին ու քանակի աննշանությունը, բաշխման ժամկետների «ձգձգող» լինելը: Մի՞թե բաշխման համար նախատեսված և առկա ապրանքի մասին տեղեկությունը ինչ-որ չափով չէր գալիս գնողունակության պահանջարկը, ուտելու գների վարձը:

Չմոռանանք, որ գնողունակ պահանջարկը գնագոյացման վրա ազդող լծակներից մեկն է, ինչպիսին կլինեն քաղաքական ու տնտեսական իրավիճակները:

Այժմ առաջարկի մասին, որը [illegible]

ՍԱՄՎԵԼ [illegible]

digitised by A.R.A.R.@

ԸՆԴԴԵՄ ԱՊԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ ՎՏԱՆԳԻ

Տասնամյակներ շարունակ Հայաստանը կառուցվում ու շենանում էր այնպես ու այնքան, որ եղեռնից ու պատերազմից արյունաքամ եղած երկիրը ընդամենը մի քանի տասնյակ տարում (հատկապես հետպատերազմյան տասնամյակներում) դարձել էր արդյունաբերության, գիտության ու տեխնիկայի մի հզոր ու զարգացած երկիր, որի «մասը խառն էր» նույնիսկ դեպի հեռավոր աստղերն ու մոլորակները թռչող տիեզերանավերի ու երբիտների ստեղծման մեջ:

Չնայած ազգային սահմանափակումներին և ուծացման «ինտերնացիոնալիստական» քաղաքականությանը, վերելք էր ապրում նաև մեր մշակույթն ու գրականությունը, ու մեր մտավորականության լավագույն զավակները, գիտակցելով ու դիմակայելով այդ քաղաքականությանը, ստեղծել և ստեղծում էին ոչ միայն բարձրարվեստ, այլև խոկական ազգային մշակույթ ու գրականություն: Իրավացիորեն չհաշտվելով մեր հայրենիքի տարածքային կորուստների փաստի հետ, Արևմտյան Հայաստանից մինչև Կարս ու Արդահան, իսկ արդեն նաև Ղարաբաղ ու Նախիջևան, մեր ժողովրդի ու մտավորականության ամենից սկզբունքային ու լավագույն զավակներն ամեն ինչ անում էին (իհարկե, այդ դժվարին տասնամյակներում և այդ վարչաձևի որոշ հնարավոր միջոցներով ու ձևերով) գոնե դեռևս հայաթափ չեղած Ղարաբաղն Ադրբեջանի ենթակայությունից հանելու և մայր Հայրենիքի գիրկը վերադարձնելու համար:

Տասնամյակներ տևած այդ պայքարի շնորհիվ էր նաև, որ ստեղծվեց մեր այսօրվա, դարեր ու տասնամյակներ երազած Ազատ ու Անկախ Հանրապետությունը, որը, ենթադրվում է, պե՞տք է լիներ նաև խոկական ազգային ու հայկական, կամ, համենայն դեպս, շա՜տ ավելի ազգային, քան անցյալ դժվարին տասնամյակներում...

Սակայն, ինչքան էլ զարմանալի ու անբնական թվա, այսօրվա Հայաստանը, ունենալով ազգային լինելու անհամեմատ ավելի լայն հնարավորություններ, օրեցօր ավելի ու ավելի ապազգային է դառնում կորցնելով իր ազգային հավաքական դիմագիծն ու ոգին մեր կյանքի գրեթե բոլոր ոլորտներում, և հատկապես, մշակույթի ու գրականության ասպարեզում...

Ավելին, երբ առաջ, մեր կյանքի ամենից դժվարին տասնամյակներում, մեր ժողովուրդը, վարչաձևի լծի՞ց, ազգային ճնշումի՞ց, թե՞ կարիքի ու հոգսերի բեռից ճնշված ու սեղմված դարձել էր ազգային մի միասնական մարմին ու ոգի, որն այսօր տարանջատվել և դարձել է մեր ազգային նույնիսկ ամենից արթական հարցերին անտարբեր, մի մասը միայն իր օրվա ցավով հացի, իսկ մյուս մասն իր շահի ու թալանի հետևից ընկած, առանձին-առանձին մարդկանց խառնամբոխ, ինչ-որ ազգից ու ժողովրդից վերածվելով սոսկ... ազգաբնակչության... Ո՞րն է այդ ցավալի և ազգակործան երևույթի պատճառը:

... Ղարաբաղյան շարժումը, մանավանդ իր սկզբնական փուլում, համազգային շարժում էր, որին մի մարդու նման մասնակցում էր մեր ամբողջ ժողովուրդը: Հարց է ծագում, այդ ինչո՞ւ պատահեց, որ ԽՍՀՄ-ում տասնամյակներ շարունակ գոյություն ունեցող ազգային ճնշումներից, սահմանափակումներից և ուծացման քաղաքականությունից հետո, 1988 թվականի փետրվարին (իսկ մինչև այդ՝ 1965 թվականի ապրիլին...) տասնյակ ու հարյուր հազարավոր հայեր հեղեղեցին մեր քաղաքներն ու գյուղերի փողոցներն ու հրապարակները՝ հանուն մեր ժողովրդի արդար դատի...

Ո՞վ էր այդ դժվարին տասնամյակներում նրանց ազգային ոգին վառ պահել կամ ազգային ոգի ներշնչել. Կրե՞մլը, արդյոք Չեկա-ԿԳԲ-ՊԱ՞Կը, թե՞ մեր հիմնարկների «Կարմիր անկյուններն» ու «Պրոպագանդայի տները»... Բնական է, որ դա արդյունքն էր նույնիսկ ստալինյան տասնամյակների դաժան պայմաններում, հանուն մեր ազգային շահերի (այդ թվում և Ղարաբաղի) մղված և ոչ մի օր չդադարող պայքարի, դիմադրության ու դիմակայության: Եվ նաև կամ առաջին հերթին մեր, այդ տասնամյակներում ստեղծված ազգային մշակույթի ու գրականության, Եղիշե Չարենցի «Ես իմ անուշ»-ից սկսած մինչև Բակունցը, Դեմիրճյանը, Զորյանի ու Դաշտենցի արձակը, Նաիրի Զարյանի «Արա Գեղեցիկն» ու Շիրազի հայերգությունը, Պարույր Սևակի «Անլռելին» և մեր սերնդի բանաստեղծների ու արձակագիրների հայաշունչ գործերը...

Ինչո՞վ բացատրել այն, որ այդ համազգային հզոր ու միաձույլ ոգին, այդ համահայկական ոգևորությունն ու խանդավառությունը մի կարճ ժամանակամիջոցում տեղի տվեցին անտարբերության ու վհատության, հուսալքման ու դժգոհության, նույնիսկ անցյալ «երանելի» տարիների ու տասնամյակների կարոտն ու այն վերադարձնելու ցանկությունը...

Իմ կարծիքով, առաջին հերթին այն բանով, որ այդ, հիրավի, համազգային շարժման բարձր ալիքի վրա և նրա շնորհիվ շարժման գլուխ անցած որոշ «քաղաքագետներ» փոխանակ իրենց համարելու նույն ազգային սրբազան նպատակների համար շա՜տ ավելի դժվար պայմաններում մարտնչող սերունդների ժառանգորդն ու շարունակողը (և նրանց արժանին մատուցելու...), անձամբ միայն իրենց վերագրեցին այդ համազգային շարժման մենաշնորհը՝ հերքելով ու ժխտելով այն ամենը, ինչ տեղի է ունեցել Հայաստանում մինչև այդ, և աշխարհի ու մանավանդ Հայաստանի ծնունդը հաշվելով... իրենց ծննդյան օրից...

Ո՞վ չի հիշում այն բազմաթիվ ու մանավանդ մեր երկրի այսօրվա բեկվածում վիճակի համեմատ անհեթեթ հնչող ոգևորումներն առ այն, թե իբրև Հայաստանում մինչև 1988 թվականի փետրվարը ոչ միայն բացարձակապես ոչինչ չի եղել, ոչինչ, բացի ստրկությունից ու անապատից, չի կառուցվել ոչ մի շենք ու գործարան, կոթող ու մշակութային օջախ, ընդհանրապես գոյություն չի ունեցել ազգային մշակույթ ու գրականություն... Էլ չեմ ասում դիմադրության ու պայքարի: Ամենից ցավալին այն է, որ այդ ոգևորումները զուգակցվում էին մեր մշակույթի ու գրականության ոչ միայն խոկական, այլև ամենից ավելի սկզբունքային ու ազգային գործիչների դեմ սանձազերծված հալածանքով, որից զերծ էին մնում միայն մի քանի, երբ նույնիսկ անվանի, արդար անսկզբունք ու հարմարվող կիկլոսներ, որոնք հանելի, ձեռնտու և անհրաժեշտ են բոլո՛ր վարչաձևերի վերնախավին...

Ազգային ոգու և դիմագծի կորուստը, մեր ժողովրդի ապազգայնացումը, ուստի և անտարբերությունը մեր ազգային ամենից կենսական հարցերի նկատմամբ երևում է մեր կյանքի գրեթե բոլոր ոլորտներում: Բերենք միայն մի օրինակ: 1941-45 թթ. Հայրենական պատերազմը, ըստ Հայաստանի այսօրվա որոշ «քաղաքագետների», «մեր» պատերազմը չէր: Անկասկած, դա ցավալի մոլորություն է, քանի որ պատերազմը ֆաշիզմի տարատեսակներից մեկի՝ գերմանական ֆաշիզմի դեմ էր (որն, ի դեպ, նաև Թուրքիայի դաշնակիցն էր 1915 թ. ցեղասպանության օրերին...), որը մեծ վտանգի տակ էր դնում նաև մեր ժողովրդի և երկրի գոյությունը:

Բայց խոսքս հիմա այդ մասին չէ, այլ այն մասին, որ հավանաբար բնազդորեն գիտակցելով այդ, մեր ժողովուրդն ազգովին, մեծից մինչև փոքրը, ինչ-որ մի շահագրգռությամբ ու արտակարգ հոգսերով էր վերաբերվում մեզ «օտար» ու մեր երկրի սահմաններից հեռու մղվող պատերազմի ընթացքին: Այն մասին, թե ինչպես էին հայ ականջները մկրտոսից սկսած մինչև թանկարժեք ու գեղջուկը իրենց տներում, քարտեզների վրա, փոքրիկ դրոշակներով կամ գունավոր մատիտներով նշում մեր զորքերի ամեն մի քայլն ու շարժումը, և մեր նահանջի, և հարձակման օրերին...

Ես էլ չեմ խոսում ռազմաճակատի ֆոնդին արված մասնավոր նվիրատվությունների և այստեղ, և սփյուռքում, հայ զինվորների մարտական ոգին բարձրացնող նշանավոր «Հայ ժողովրդի նամակի», այդ տարիներին ստեղծված արվեստի գործերի և գրերի մասին (միայն Դեմիրճյանի «Վարդանանք» ու Նաիրի Զարյանի «Զայն Հայրենական» մի-մի դիվիզիայի գործ արեցին) և հայ գրողների ռազմաճակատ մեկնող խմբերի մասին:

Կարո՞ղ եք ասել, հայ ժողովրդի այդ նույն արտակարգ շահագրգռությունը մասնակցայց անել այսօր, երբ մեր կողքին, մեր հայրենի հողի վրա, մղվում է, այս անգամ արդեն ոչ թե գուցե մեր ազգային, բառիս բուն իմաստով Հայրենական Արցախ պատերազմը, որտեղ վճռվում է ոչ միայն Ղարաբաղի, այլև մեր ժողովրդի ու մեր Հանրապետության լինել-չլինելու հարցը.- պատերազմ, որին, թվում է, թե մի մարդու պես պիտի մասնակցեր (միջոցներով ու ձևերով) մեր ամբողջ ժողովուրդը...

Դժբախտաբար ոչ, և դրա պատճառը միայն մեր երկրի տնտեսական ծանր վիճակը չէ, ոչ էլ միայն անզուսպ, անիշխանությունը, շուկայական հարաբերությունների փոխարեն ստեղծված «խուժան բազարային խնդիրներ, որով և ողջ է գրավվել ոչ կառավարական կազմակերպությունը, որն առաջիկայում պիտի ստեղծվի»

«զարն» ու ապազգային մշակույթի ու գրականության քաջալերումը՝ ի վնաս խոկական ազգային մշակույթի ու գրականության...

Դրա պատճառն առաջին հերթին այն սոցիալական ահավոր չափերի հասնող անարդարությունն է, երբ ժողովրդի մի մասը՝ մեծ մասամբ չունեւոր մասը, կռվում ու զոհվում է այդ սրբազան պատերազմում, իսկ ազգություն չճանաչող մաֆիան զբաղված է իր իսկ հարազատ ժողովրդին թալանելով, մի երևույթ, որ ուզես չուզես, խաթարում է միասնական ազգի ու հայրենիքի ամենազոր զգացումը և ոչ միայն դառնացնում, այլև անտարբեր դարձնում մեր ժողովրդի մի ստվար հատվածի դեպի մեր ազգային ամենից սրբազան Ազատամարտը...

Ես այս ամենի մասին, ինչպես միշտ, գրում եմ ոչ թե խոկույն մեղավորներ փնտրելու կամ նրանց դատապարտելու և «շարից հանելու» դիտավորությամբ (մի երևույթ, որ, դժբախտաբար, նույնպես մեծ տարածում է գտել մեզանում), այլ ցավով, տագնապով, և իմ նշած սխալներն ու թերությունները շտկելու նպատակով: Ինչ վերաբերում է ղարաբաղյան շարժման հատկապես միջին գային շրջանին բնորոշ սնանկ ոգևորումներին, թե մեր ժողովրդի կյանքի նախորդ տասնամյակներում Հայաստանում ոչինչ չի եղել, բացի ստրկությունից ու ամայի անապատից, ապա այդ ոգևորումները, մանավանդ մեր կյանքի այսօրվա բեկված պայմանների ֆոնի վրա, այնքան անհեթեթ ու ծիծաղելի են հնչում, որ կարծում եմ, նույնիսկ հերքելու... ժխտելու կարիք չունեն:

Հայ ժողովուրդը ոչ միայն խելացի ու ձեռներեց, այլև ազգային հզոր ոգի ունեցող ժողովուրդ է, և միշտ էլ կարողացել է ոչ միայն «հայացնել» դրսից ներմուծված ամեն մի հավես ու ուսմունք, այլև յուրաքանչյուր վարչաձևի ընձեռած, ընկուզել ամենից համեստ հնարավորությունները հմտորեն օգտագործել հանուն իր ազգային շահերի...

Հույս ունենք, թե այս անգամ էլ, նա իր մեջ կկարողանա ուժեր գտնել, կանգնել ոտքի հաստակամ մնալ ու շարունակել հզոր, ինչպես վայել է անցյալ, ներկա ու մանավանդ ապագա ունեցող ժողովրդին...

ԳԵՎՈՐԳ ԷՄԻՆ

Ազգային դրամի թողարկումը Ռուսաստանին գլխացավանք պատճառեց

Վերջերս Ռուսաստանի արտգործնախարար Սերգեյ Կոզիրևն այցելեց ԱՊՀ-ի մի շարք ասիական երկրներ: Նախարարի այցը զուգադիպեց այն բանին, որ Ուզբեկստանը և Ղազախստանը հրաժեշտ տվեցին ռուբլու գոտուն, իսկ Մոսկվայում ուժի մեջ մտավ որոշումը՝ ժամանող օտարերկրացիների պարտադիր գրանցման մասին: Զուգադիպությունը, իհարկե, պատահական էր, այնուամենայնիվ որոշակի խորհրդանիշ էր պարունակում:

Ռուսաստանի առաջին քաղաքական գերատեսչության ղեկավարն ամփոփեց Ռուսաստանի հարաբերությունները միջինասիական պետությունների հետ և բացեց նոր էջ: Կտրելով «ռուբլու պորտալարը» Տաշքենդը և Ալմա Աթան իրենց գրքեն դասեցին ինքնուրույն պետությունների կարգը:

Կանխագուշակումները մեծամասամբ հոռետեսական էին, առավել վստահությամբ արժեզրկամային աղետության մեջ մուտք գործեց Ղազախստանը: Ղազախական կողմը հանդես եկավ Բայկոնուրի հիման վրա եռակողմ գործակցության ստեղծման գաղափարով, որին կմասնակցեն Ղազախստանը, Ռուսաստանը և Ուկրաինան: Դատելով եղածից, Ղազախստանն այժմ ունի ուկրաինականին նման դիրքորոշում՝ չցանկանալով միջուկային հրթիռները հանձնել Ռուսաստանի իրավասությանը:

Բանակցությունների ժամանակ հայտարարվեց, որ ճգնաժամի սրման պատճառով, անցումային ժամանակով ծանրաբեռնված են դրամի այնտեղի նախագծեր, ինչպիսին են Արալյան ծովի փրկելը: Ամենադյուրին ճանապարհը բոլոր երկրներն է կոլեգիալորեն առաջացնելը, փարկված տեղանքներից մարդկանց վերաբնակեցնելը և այլն: Ինչպես սպասվում էր, տնտեսական նոր խորությունները ավելացրին ռուսալեզու բնակչության արտահոսքը:

Նախարարը վերջերս հայտարարել էր, որ Ռուսաստանը պատրաստ է պաշտպան կանգնել իր քաղաքացիներին և դրա համար կօգտագործի իր ամբողջ հզորությունը, ներառյալ տնտեսական արգելքները և ֆինանսավարկային քաղաքականությունը: Սակայն Իսլամ Քարիմովի հետ առաջին հանդիպման ժամանակ մոսկովյան հյուրին հասկացրին, որ Ուզբեկստանը չի ընդունում այդ ոլորտում բռնարարական տոնը, այլ ճանաչում է իրավահավասար երկխոսության ուղին:

Գրեթե նույն մոտեցումը դրսևորվեց Ալմա Աթայում և Դուշանբեում, որի արդյունքում Ռուսաստանի նախարարը, հանդիպելով լրագրողների հետ, մի քիչ արագացրեց իր նախկին արտահայտությունը, սպառնալիքների, վախեցնելու և տնտեսական ճնշման տակտիկայի անվանելով «էժանագին քաղաքականություն»: Այնուամենայնիվ, արտագաղթի թվերը ցույց են տալիս, որ ծագումը հայրենի պետության նկատմամբ չի թուլանում: Այդ մասին են նաև վկայում հերթերը Ռուսաստանի դեսպանությունների մոտ:

Խորհրդակցությունների ընթացքում եկան հետևյալ եզրակացության. ռուսալեզու բնակչությանը ճնշելու կամ արտաքսելու քաղաքականություն գոյություն չունի առհասարակ, սակայն կան, իհր, վարչական խնդիրներ, որով և պետք է զբաղվի ոչ կառավարական կազմակերպությունը, որն առաջիկայում պիտի ստեղծվի:

Տաջիկստանը միակ երկիրն է, որը չի ցանկանում դուրս գալ ռուբլու գոտուց՝ վերածվելով այրվող ռուբլիների «գերեզմանատան»:

Հին և նոր տեսակի միլիարդավոր ռուբլիներ, շրջանցելով սահմանային դիտակետերը և մաքսային ծառայությունները, լցվում են տաջիկական շուկան: Հաղորդելով Բորիս Ելցինի խոսքերը Տաջիկստանի ղեկավար է. Ռախմանովին, Կոզիրևն ասաց, որ Ռուսաստանը Տաջիկստանին փորձանքի մեջ չի թողնի: Տվյալ դեպքում խոսքը ոչ միայն տաջիկական սահմանի պաշտպանության մասին է, այլև տնտեսական օգնության եղանակ ավելացման մասին:

«Իզվեստիայի» նյութերից

Հայտարարություն

Կորել է Միջուկախախտության հետ կապված կոմիտեի կլոր կնիքը:

Համարել անվավեր

ամսագիր
պատկերազարդ
ԲԱՆԲԵՐ
ակադեմիական
արձակ
պոեզիա
և
ՏԱՌ
ՏԱՌ
իր պոեզիայով
հանդերձ
ԴԱԼԼԱՔՅԱՆ
ՏԱՌԱՁԵՎԵՐ
OUTLINE FONTS
GARAMOND AND AVANT GARDE LIKE
դիմել 562863 ԱԶԳ օրաթերթ

digitised by A.R.A.R.@

ՄՈԼՈՐԱԿԻ ՎՐԱ ՊԱՏԵՐԱԶՄՆԵՐԸ ԿԱՎԱՐՏՎԵ՞Ն, ԹԵ ԱՂԵՏԸ ՄՈՏԱԼՈՒՏ Է

Եթե դիտենք աշխարհի քարտեզը, ակամա կհամոզվենք, քանզի փաստորեն ամբողջ մոլորակը համակված է կործանարար պատերազմներով, որոնց վերջը առայժմ չի երևում: Այդ պատերազմներից յուրաքանչյուրն ունեցել է և ունի իր մեխանիզմը, որը նման չէ մյուսներին: Սակայն բոլոր զինված հակամարտությունները, որտեղ էլ դրանք տեղի ունենան, երբեմն կապված են անտեսանելի ընդհանուր թելով, որի ծայրերը հասնում են ռազմական գործողությունների թատերաբեմերից շատ հեռու:

Աշխարհի անհանգիստ շրջանները վաղուց համարվել են Ասիան, Աֆրիկան, Լատինական Ամերիկան: «Դասակարգային գիտակցության» և մարքսլենինյան փիլիսոփայության ավանդույթներին համապատասխան, երկու կամ մի խումբ երկրների միջև կամ մեկ պետության ներսում ռազմական գործողություններով երբեմն արտահայտվող անկայունության պատճառներ են համարվել գաղութատիրության չհաղթահարված հետևանքները: Այլ կերպ ասած, նախկին տերություններն առանց նախօրոք ծրագրել էին բոլոր արդեն զինված հակամարտությունները իրենց երբեմնի գաղութային տիրույթներում, և հետագայում ու տարածաշրջաններին անկախություն տալուց առաջ նախկին տերերն, անշուշտ, դանդաղ գործողության ականներ էին դնում, որոնք մի դեպքում սկսում էին շատ արագ պայթել, իսկ այլ դեպքերում տասնամյակներով սպասում էին իրենց օրվան:

Այդ շրջաններում պատերազմների բորբոքման վրա ազդող մյուս կարևոր գործոնը գերտերությունների անմիջական շահագրգռությունն է առկա աշխարհաքաղաքական իրողությունների վերաձևմամբ: Օրինակ, Կիպրոսի պատերազմը և թուրքերի կողմից կղզու զինագրավումը տեղի ունեցան այն ժամանակ, երբ լրջորեն ծառացավ ռազմական կարևոր հենակետի պահպանման հարցը, որի վարձակալման ժամկետը (ըստ Մեծ Բրիտանիայի հետ կնքված պայմանագրի) լրանում էր, և ՆԱՏՕ-ում հիմքեր հայտնվեցին երկյուղելու այդ հենակետի կորստից: Իհարկե, հակամարտությունը ստացավ ազգամիջյան վեճի տեսք, դրանից բխող բոլոր հետևանքներով: Ոտնահարվեցին այդ երկրի արմատական հույն բնակչության իրավունքները, ուժգին ճնշում գործադրվեց Հունաստանի վրա: Ավելին, Արևմուտքը հակահեղաշրջում կազմակերպեց և տապալեց «սև գնդապետների» կառավարությունը, որին ժամանակին աջակցել էր տապալելու քաղաքացիական կառավարությունը, որտեղ գերակշռում էին ձախ ուժերը: Չէ որ դա իրականում անհերքելություն էր. Կիպրոսի ճգնաժամից մեկ տարի առաջ Արևմուտքը զինվորականներին իշխանության էր հասցրել Չիլիում, տապալելով «ընտրված» քաղաքացիական կառավարիչներին, որոնց գլխավորում էր արևմտյան չափանիշներով միանգամայն տանելի սոցիալիստ Ս. Ալյենդեն: Իսկ Արևմուտքում, ընդհակառակը, հեռացրին հենց զինվորականներին, որոնց օգնությամբ վերջնականապես հուսահատեցնելու էին տեսել նախկին ԽՍՀՄ-ի ամենահեռանկարային կողմնակիցների հետ (դա Հունաստանի ազատագրական բանակն էր, որը երկրորդ աշխարհամարտի ընթացքում հիմնական բեռը կրեց երկիրն ազատագրելիս):

Նման հակամարտության մյուս օրինակը հնդկա-պակիստանյան պատերազմն է: Փաստորեն այն սկսվեց 1945 թ. Հնդկաստանի անկախության հռչակումից հետո: Պատերազմը երկրի դավանանքային անհամատեղելիությունն էր: Բայց չէ՞ որ ամենքին հայտնի է, որ նախքան 1947 թ. աշխարհում Պակիստան պետություն չի եղել: Դա նույն Հնդկաստանն է, զատված աջակողմներով (մուսուլմանական նահանգ) և բնակիչներով (հինդուիստներ) բնակեցված մարզերը: Պակիստանի սահմանները չեն արտացոլում պատմական որևէ իրողություն, դա ընդամենը բրիտանական օկուպացման փաստի արձանագրումն է: Սակայն հենց արհեստականորեն ստեղծված պետությունը Հնդկաստանի հետ արյունահեղ պատերազմ սանձազերծեց Ջամուի ու Քաշմիրի ամբողջությամբ, պնդելով, թե այն ժամանակվա այդ իշխանապետության բնակչության մահմեդական մեծամասնության իրավունքները ամենից լավ ներկայացնում է Կարաչիի մահմեդական կառավարությունը: Իսկ ահա Քաշմիրի մահարաջան (բառացի՝ մեծ իշխան) այլ վճիռ ընդունեց և պայմանագիր ստորագրեց Դելիի կառավարության հետ: Մուսուլման մահմեդականների համար պատերազմ սանձազերծելու առիթն ավելի քան բավարար էր: Բայց չէ որ Նախկին Հնդկաստանի գաղութացումը, անգամ գաղութային ժամանակաշրջանում ևս, այդ երկրում միանգամայն խաղաղ գոյակցում էին բազմաթիվ կրոններ, չխանգարելով միմյանց: Մինչդեռ երկրորդ աշխարհամարտից հետո միջազգային քաղաքական երկբևեռ հարաբերությունների իրողությունը խթանեցին կողմերի տարանջատումը նաև Հարավային Ասիայում.

Պակիստանի կողմը բռնեցին ԱՄՆ-ը, Մեծ Բրիտանիան, Պարսից ծոցի արաբական միապետությունները, իսկ Հնդկաստանն ակամա դիմեց Խորհրդային Միությանը: Պատերազմը հանդարտվեց լոկ այն ժամանակ, երբ միևնույն 1974 թվականին (Կիպրոսի օկուպացման և Հունաստանում «սև գնդապետների» վարչակարգի տապալման տարին) Արևելյան Պակիստանում ուռչեցին ազատվել անտուրությունից և հռչակեցին Բանգլադեշ անկախ պետությունը:

Պակաս հետաքրքրական չէ նաև արաբ-իսրայելական հակամարտությունը, որը հնդկա-պակիստանյանի նման սկիզբ է առնում Պաղեստինում նույն երկրորդ աշխարհամարտից հետո հրեական պետության անկախության հռչակման ժամանակներից: Ո՞րն է գլխավոր պատճառը. հրեական սիոնի՞զմը, որը չյանկացավ հաշվի առնել Պաղեստինում նաև արաբական պետության ստեղծման անհրաժեշտության վերաբերյալ ՄԱԿ-ի բանաձևերը, թե արաբ պետական ուղղ գործիչների ծայրահեղականությունը, որոնք չուզեցին ճանաչել Իսրայելի պետությունը: Անկասկած, դա ևս լոկ պատերազմի պատրվակ էր և ոչ թե դրա իրական պատճառը, որը, ամենայն հավանականությամբ, այն էր, որ Մոսկվայում, Վաշինգտոնում և Լոնդոնում տարբեր կերպ էին գնահատում հրեական պետության դերը Միջին Արևելքի ռազմավարական նկատառումների ծրագրերում: Իսրայելցիների և արաբական տարբեր պետությունների միջև շատ պատերազմներ են եղել, բայց դիմակայության գագաթնակետը դարձավ Լիբանանի ճգնաժամը, երբ իսրայելցիները միջամտեցին քաղաքացիական արյունահեղ զինված հակամարտությանը, որի հետևանքով, որքան էլ տարօրինակ թվա, ամենից շատ տուժեցին Լիբանանի հայ համայնքի անդամները, որոնք 70-ական թթ. ֆինանսական մեծ արժեքներ էին կուտակել այդ երկրում և վերահսկում էին բանկային բիզնեսի զգալի մասը: Վարկածներից մեկի համաձայն, Իսրայելը Լիբանանում քաղաքացիական պատերազմ էր հրահրել ոչ միայն պաղեստինցի գաղթականների ճամբարները ցանցապատելու համար, այլև Թուրքիայի հատուկ ծառայությունների հետ համատեղ մշակել էր լիբանանահայ համայնքին հարվածներ հասցնելու գործողություններ, որն այդ ժամանակ աշխարհում ամենաուժեղ հայ համայնքն էր դարձել թե՛ ֆինանսական և թե՛ քաղաքական-կազմակերպական առումով:

Լիբանանում պատերազմն այժմ էլ շարունակվում է, ընդունելով առավել չափավոր բնույթ: Միայն թե այսօր պաղեստինցիների կամ դրուզների տեղը գրավել են արմատական «Հըզբոլլահ» կազմակերպության մարտիկները, որի հետևանքով ազգերի դիմակայությունն սպառնում է աստիճանաբար վերածվել կրոնների հակամարտության և իսլամի դիմակայության:

Տվյալ հակամարտություններն այժմ հնացած են: Միջազգային ընկերակցությունը, որն այդքան խստությամբ վերաբերվեց Քուվեյթի դեմ Իրաքի ագրեսիային, բոլոր հնարավորություններն ունենալով ռազմական ուժով Պակիստանին պարտադրել բաց թողնել Քաշմիրի հյուսիսային շրջանները կամ Թուրքիային Կիպրոսի հյուսիսարևելյան մասը, կամ Իսրայելին դուրս բերելու զորքերը գրավյալ տարածքներից և չխոչընդոտելու Պաղեստինում արաբական պետության ստեղծումը, այդուհանդերձ, բոլոր այդ պատերազմների շարունակման, նույնիսկ չփորձելով արմատապես որևէ բան փոխել:

«Սոցիալիստական ճամբարի» փլուզումից և «սառը պատերազմի» ավարտից հետո աշխարհում ի հայտ եկան նոր զինված հակամարտություններ, բայց դրանք, բացի իրենց բնորոշ ազգային-ազատագրական պատերազմների բնույթից, անկասկած, արտացոլում են նաև առանձին տարբեր երկրների շահերի բախման փաստը: Ավելին, իրադրությունն ավելի շատ կարելի է անվերահսկելի համարել, քանի որ ի հայտ են եկել «հին» պատերազմները վերսկսելու միտումներ: Այսպես, հակամարտության կարգավորման և կղզու թուրքական զորքերի դուրսբերման ՄԱԿ-ի ծրագրին ընդդիմանելով Կիպրոսի թուրք համայնքի ղեկավարների հրաժարումը, որին զգալի չափով նպաստում է նաև Անկարայի աջակցությունը, հանգեցրեց հույն կիպրացիների ուժգին դժգոհությանը, որոնք արդեն գրեթե մեծացրել են իրենց բանակը, գնել ծանր սպառազինություններ, հակաօդային պաշտպանության արդիական համակարգեր և այլն: Կիպրոսում և Հունաստանում կայացած ընտրություններում քաղաքական այն ուժերի հաղթանակները, որոնք հայտնի են իրենց ազգայնականությամբ և նույնիսկ առանց թուրքերի դիմադրության հաշվի առնելու Կիպրոսի հարցի լուծման ցանկությամբ, նույնպես պետք է համարել հույն-թուրքական հարաբերությունների առաջիկա սրման նախանշան, ընդհուպ մինչև նոր հույն-թուրքական պատերազմը:

Իրավիճակը նույնքան պայթյունավտանգ է նաև Հարավային Ասիայում, որտեղ Պակիստանը, համոզվելով ուղղակի ագրեսիայով Հնդկաստանից ամբողջ Քաշմիրի անջատման հասնելու անհնարինությանը, Փենջաբի հնդկական մասի սիկհ բնակչության մեջ քայքայիչ աշխատանք է սկսել, որը հակամարտություններն է հանգեցրել երկրին կրոնական հողի վրա (բնավ սիկհները մահմեդականներ չեն): Իսկ Ամրիտսարի Ոսկե տաճարի հետ կապված դեպքերը նույնիսկ դարձան Ինդիրա Գանդիի սպանության պատճառ (հետաքրքիր է, որ Մահաթմա Գանդիին սպանել է ոչ թե մահմեդական, այլ սիկհը): Տվյալ փուլում, երբ Փենջաբում բազմաթիվ սադրանքներն անհաջողությամբ են ավարտվել, Պակիստանը կրկին անդրադառնում է Քաշմիրին առնչվող վեճին: Եվ Սրինագարի Հազրաթբալ մզկիթում կատարված դեպքերը յափշտակյալ ապացույցն են այն բանի, որ պակիստանցիները պատրաստ են վերսկսել պատերազմը Հնդկաստանի այդ նահանգի համար: Հետաքրքիր է, որ կրակին յուղ լցրեց նաև ԱՄՆ-ը, որի պետդեպարտամենտը հայտարարեց, որ այսուհետև Քաշմիրն այլևս չի ճանաչում Հնդկաստանի տարածքի անկապտելի մաս և այն համարում է վիճելի: Ուր է, թե ԱՄՆ-ը նման եռանդ հանդես բերեր մյուս հարցերում, օրինակ, Արցախի կամ Բոսնիայի ու Հերցեգովինայի խնդիրների կարգավորման մեջ: Բայց հենց այդ սկզբունքային հարցերում է, որ ԱՄՆ-ը չի ուզում շեղվել «տարածքային ամբողջականության պահպանման» սկզբունքից...

Այս պայմաններում աններդաշնակ են թվում նկատվող խաղաղապահների մերձեցումը և Թել Ավիվի ու ՊԱԿ-ի համաձայնությունների կայացումը: Սակայն Միջին Արևելքի իրադրության վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ նույնիսկ Յասեր Արաֆաթի կողմից համապատասխան փաստաթղթերի ստորագրումից հետո խնդիրը չի լուծվի, քանի որ իսրայելա-պաղեստինյան համաձայնագրերի հակառակորդները անչափ շատ են թե՛ Իսրայելում և թե՛ արաբական երկրներում: Բացառված չէ, որ, օրինակ, ասենք Մ. Կախանեի կամ մահմեդական արմատականների «Հըզբոլլահ» և «Համաս» շարժումների մոլեռանդ հետևորդները նույնիսկ ահաբեկչական քայլեր ձեռնարկեն ճիշտ այնպես, ինչպես Կահիրեում սպանեցին Եգիպտոսի նախագահ Ա. Սադաթին, որը համաձայնել էր Իսրայելի հետ անջատ հաշտության, ստորագրելով Քեմփ Դևիդի համաձայնագրերը: Այդ դեպքում ստորագրված փաստաթղթերը կարող են արժեզրկվել, քանի որ հիմնականում կապվում են հենց Արաֆաթի անձի հետ, որը հայտնի է որպես խաղաղասիրական հետևողական մարտիկ... Բացի դրանից, հարկ է ասել, որ իրենք իսրայելցիները ևս հոգնել են, որ Արաֆաթին կամ նրա հետևորդներին «վատ ժառանգություն» մնա, չէ որ «Համասի» ահաբեկիչները հաստատվել են հենց Գազայի հատվածում, որին նախատեսվում է պաղեստինցիների ինքնավարության տալ:

Ավելացնենք ԵԱՀԽ-ի և ՄԱԿ-ի անզորությունը Հարավսլավիայում ու Արցախում, պատերազմի նոր օջախների ծագման հնարավորությունը, այդ թվում նաև Եվրոպայում (Մակեդոնիայում մահմեդական ալբանացիների բազմահայտված գավառությունը, ռումինահունգարական հարաբերությունների սրումը և այլն), և մեզ համար հասկանալի կդառնա, որ, համենայնդեպս, 1994 թվականին էլ մոլորակի բնակչությունը ականատես կլինի արյունահեղ շրջանային պատերազմների: Երկրորդ աշխարհամարտի ավարտից հետո անցած 48 տարիներին մարդկությունն այդպես էլ չստեղծեց երրորդ աշխարհամարտի կանխման մեխանիզմ:

ՍԵՐԳԵՅ ՇԱՔԱՐՅԱՆՑ

Կոնգոն և Նիգերիան Եվրամիության տեսադաշտում

Ինչպես հաղորդում են Ֆրանսպրեսի գործակալությունից, նոյեմբերի 18-ին Եվրոպական միության անդամ երկրները հանդես են եկել համատեղ հայտարարությամբ Կոնգոյում տեղի ունեցող իրադարձությունների վերաբերյալ:

Հայտարարում նշվում է, որ Եվրոպական միությունը շարունակում է մեծ մտահոգությամբ հետևել Կոնգոյի ներքին կյանքում ընթացող զարգացումներին: Նա մասնավորապես դատապարտում է բռնությունները և անկարգությունները, որոնք պատճառ են դարձել բազմաթիվ անմեղ զոհերի երկրի մայրաքաղաքում և հանգեցրել անկայունության մթնոլորտի ստեղծմանը:

Եվրոպական միությունը դիմել է բոլոր կողմերին և իշխանություններին, որ նրանք ցուցաբերեն մեղմություն ու փոխզիջողականություն և սկսեն հիմնարար երկխոսություն այնպիսի հաշտության ոգով, որը բխի Լիբրևիլի համաձայնագրից, և որը հարգի ժողովրդավարական ինստիտուտները:

Եվրոպական միության անդամ երկրները հայտարարությամբ վերահաստատել են իրենց աջակցությունը Լիբրևիլի համաձայնագրին: «Այժմ կարևոր է, որ ընտրական վեճով զբաղվող միջազգային դատավարության կոլեգիան կատարի իր խնդիրը՝ պահպանելով լիակատար անկախություն և չեզոքություն», - ասվում է հայտարարությունում:

Եվրոպական միությունը գտնում է, որ բոլոր կոնգոցիները պետք է ծեծ անեն ջանքեր՝ փոխըմբռնման դիրքերից հավաստելու, որ ընտրական գործընթացը կարող է և պետք է ավարտվի առանց խախտումների:

Նույն աղբյուրներից տեղեկանում ենք, որ նոյեմբերի 19-ին Եվրոպական միությունը հանդես է եկել հայտարարությամբ մեկ այլ աֆրիկյան երկրի՝ Նիգերիայի ներքին կացության առնչությամբ, ուր, ինչպես հայտնի է, զինվորական հեղաշրջման հետևանքով իշխանության գլուխ է անցել ռազմական խունտան:

Այդ հայտարարությամբ Եվրոպական միությունը դատապարտել է զինվորականների կողմից բռնի ուժով իշխանության զավթման փաստը, որը, ըստ Եվրոպական միության, «վտանգել է ժողովրդավարական գործընթացներն այդ երկրում և ներկայացնում է լուրջ բարդություն ինչպես Նիգերիայի, այնպես էլ ողջ Աֆրիկայի համար»: Նա վճռականորեն պնդել է, որ Նիգերիայի ռազմական իշխանությունները վերահաստատեն ժողովրդավարական ինստիտուտները ամենակարճ ժամանակահատվածում:

Եվրոպական միությունը վճռել է առանց հետաձգելու ուսումնասիրել Նիգերիայում ժողովրդավարացման գործընթացի անկման հետևանքները:

Դեկտեմբերի 1-ը ՍՊԻԴ-ի դեմ պայքարի համաշխարհային օր

Մոսկվա. «Ռուսաստանում ՍՊԻԴ-ով վարակված մարդկանց թիվը աճում է, չնայած ՍՊԻԴ-ի հետ կապված իրավիճակը Ռուսաստանում ընդհանուր առմամբ դառնում է ավելի հանգիստ, քան Եվրոպայում կամ Ամերիկայում», ասաց ՍՊԻԴ-ի դեմ պայքարի միջազգային օրվան նվիրված մամուլի ասուլիսում Ռուսաստանի գիտությունների ակադեմիայի դիրեկտոր Վալենտին Պոկրովսկին: «1987-ից մեզ մոտ արձանագրվել է վիրուսի 692 կրող, նրանցից 280-ը երեխաներ: ՍՊԻԴ-ից արդեն մահացել է 96 մարդ: Վարակվածների թվով առաջին տեղը զբաղեցնում է Մոսկվան, հետո գալիս են Պետերբուրգը և Մոսկվայի մարզը»: Պոկրովսկին հայտնեց, որ ՍՊԻԴ-ի դեմ պայքարի կազմակերպման համար ստեղծված են գիտամեթոդական կենտրոն, հիվանդության կանխարգելման և նրա դեմ պայքարի 6 տարածաշրջանային և 73 տարածքային կենտրոններ, ախտորոշման 748 լաբորատորիաներ: Չպրենական առողջապահությունը լիովին բավարարում է ներարկիչների և կանխարգելման համար անհրաժեշտ նյութերի՝ բժիշկների պահանջները:

«1993 թ. ընդունվել է «Ռուսաստանում ՍՊԻԴ-ի տարածման կանխարգելման ֆեդերալ (դաշնակցային) նպատակային ծրագիրը: Սպասում ենք, որ գալիք տարվա սկզբին կընդունվի «ՍՊԻԴ-ի կանխարգելման մասին» ռուսաստանյան դաշնության օրենք», նշեց Վալենտին Պոկրովսկին. Սնար

digitised by A.R.A.R.@

[illegible]

«ԿԱՐԻՆ» ԱՆՍԱՄԲԼԸ ՄԵԿՆԵՑ ՍԻՐԻԱ

Պատմական այս անունը կրող ժողովրդական գործիքների նվագախմբի գոյության մասին գիտեի տարբեր ազդագրերից եւ փառատոներից, որոնք հատկապես վերջին շրջանում համախակի էին հայտնվում այսպայնտեղ՝ ծանուցելով հետաքրքիր հայտագրերով համերգների մասին: Մայրաքաղաքում, սակայն, առիթ չէր եղել տեսնելու, ինչպես հետո պարզվեց, արդեն 3 ամյա կենսագրություն ունեցող գեղարվեստական այս կոլեկտիվի ունկն ելույթ: Դա տեղի ունեցավ նախորդ ամսվա վերջերին, երբ Գյումրիում գտնվելուս օրերին գնացի հիշատակ խմբի համերգին:

[illegible]

ԼԵՎՈՆ ԼԱՃԻԿՅԱՆ

Բուլղարահայ երգչախմբի հոբելյանը

Երգչախմբային ընկերության տան դահլիճում օրերս կայացավ տոնական համերգ՝ նվիրված բիվ 5 ճեմարանի տան պատերազմի եւ աշխատանքի բուլղարահայ վետերանների երգչախմբի 10-ամյա հոբելյանին: Հոբելյարներին ողջունեց Հայաստանի երգչախմբային ընկերության նախագահ՝ պրոֆեսոր Էմմա Ծատուրյանը: Նա նշեց, որ բազմախմասալ կոլեկտիվի երգեցողությունը երբեք անտարբեր չի թողել հանդիսատեսին, ապա ներկայացրեց երգչախմբի հիմնադրին՝ խմբավար Անդրանիկ Թորոսյանին:

[illegible]

ՆԱՏԱԼՅԱ ՍԱՄԱՐՅԱՆ

Եւս մի քանի հաճույք՝ արվեստանոց

[illegible]

Ռ... 1994-ից արվեստանոցը Հայաստանում արվեստագետների համար կդառնա ամենապատեհ հաճույք, որտեղ արդեն մեկը եւսմին հարաբերությունն էլ չի փոխի:

ՌՈՒԶԱՆ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Կրավչուկը երաշխիքներ է պահանջում

Ուկրաինայի նախագահ Լեոնիդ Կրավչուկը «Ֆիգարո» թերթին տված հարցազրույցում հայտարարեց. «Ուկրաինան պետք է բաժնի դեպի միջուկազերծ կարգավիճակ, այլ ուղի մեր երկիրը չունի: Ցավոք, խորհրդարանը չվավերացրեց ռազմավարական հարձակողական սպառազինությունների սահմանող պայմանագիրը»: Նրա խոսքերով, դա պայմանավորված է մասնավորապես այն բանով, որ մյուս միջուկային տերությունները չեն փորձել ըմբռնել երկրի հատուկ իրավիճակը եւ խորհրդարանի մտահոգությունը, որը «վախենում է Ռուսաստանի ազգայնական ուժերի տարածքային պահանջներից»: Կրավչուկն արտահայտվեց Ուկրաինային անվտանգության երաշխիքներ տրամադրելու օգտին, մասնավորապես բոլոր միջուկային տերությունների կողմից: Մերժելով ՆԱՏՕ-ին անդամակցելու կամ ռազմական համաձայնագիր ստորագրելու մտադրությունները, նա առաջարկեց, որ միջուկային տերությունները պարտավորություններ ստանձնեն չհարձակվել Ուկրաինայի վրա, երաշխավորել նրա տարածքային ամբողջականությունը: Անդրադառնալով Ռուսաստանի հետ Ուկրաինայի հարաբերություններին, Կրավչուկը խոստովանեց, որ Ռուսաստանը շատ ունի նաեւ իր սահմաններից դուրս, որտեղ ապրում են 25 միլիոն ռուսներ: Նախագահն ասաց, որ «ռուսների հետ հարաբերությունների խնդիրն այն մեթոդներն են, որ նրանք օգտագործում են իրենց շահերի պաշտպանության համար»: Ուկրաինայի նախագահը բացառեց այն բանի հնարավորությունը, թե Ղրիմում իրավիճակը կզարգանա աբխազական սցենարով: Կրավչուկը դա բացատրեց երկու պատճառով. մեծական ռուս-ուկրաինական երկխոսությամբ եւ տնտեսական ու սոցիալական ոլորտներում Ղրիմի գրեթե լիակատար ինքնուրույնությամբ:

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ

Ռուս-ֆրանսիական սեմինար Մոսկվայում

Նոյեմբերի 29-ին Մոսկվայում աշխատանքն սկսեց ռուս-ֆրանսիական սեմինարը, որի թեմաներն են սպառողների իրավունքների պաշտպանությունը եւ ժողսպառման ապրանքների շուկայում մրցակցության զարգացումը: Դրա կազմակերպիչներն են Ռուսաստանի հակամենաշնորհային քաղաքականության ու տնտեսական նոր կառույցների պաշտպանության պետական կոմիտեն եւ Ֆրանսիայի Էկոնոմիկայի ու ֆինանսների նախարարության մրցակցության, սպառողական քաղաքականության եւ չարաշահումների դեմ պայքարի գլխավոր տնօրինությունը: Սեմինարն անցկացվում է նոյեմբերի կեսերին Ռուսաստանի եւ Ֆրանսիայի կնքած սպառողների իրավունքների պաշտպանության պայմանագրի կատարման ծրագրի շրջանակներում: Դրա աշխատանքին մասնակցում են Ռուսաստանի հիշյալ պետական կոմիտեի եւ դրա տարածքային վարչությունների ղեկավար աշխատողներ, ինչպես նաեւ ՆԳՆ դատախազության ու դատարանի, պետստանդարտության, սանիտարահամաճարակաբանական հսկողության պետական կոմիտեի ներկայացուցիչներ: Սեմինարում քննարկվում են երկու երկրներում սպառողների իրավապաշտպանության առանձնահատկությունները, նրանց անվտանգության եւ առողջության պաշտպանության գործում դատական մարմինների դերը, ապրանքների մրցակցության գոյացման եւ ազատ տեղաշարժման զարգացման պայմանները, ի շահ սպառողների ձեռնարկչական գործունեության պետական կարգավորումը: Սեմինարը կշարունակվի մինչեւ դեկտեմբերի 4-ը: ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԲԻԶՆԵՍ-ՏԱՍՍ

16 սղանություն րոպեում

Ռուսաստանի ներքին գործերի նախարարության խոսնակը մամուլի ներկայացուցիչների հետ հանդիպման ժամանակ ասել է, որ ծանր հանցագործությունների ճանակը երկրում հասել է կրիտիկական կետի: Մասնավորապես սղանությունների հարցով նա ասել է, որ միջինը Ռուսաստանում մեկ րոպեում կատարվում է 16 սղանություն: Սղանությունների հիմնական զոհ են դառնում, ըստ ՆԳՆ-ի տվյալների, բանկիրներն ու ձեռներեց մարդիկ:

digitised by A.R.A.R.@

Սեւծովյան նավատորմը հեռացավ Փոթիից

Ռուսաստանի Սեւծովյան նավատորմը հեռացել է Փոթի քաղաքից: Դեկտեմբերի լույս 1-ի գիշերը ռուսական ռազմանավերն անսպասելիորեն հավաքել են խարիսխները, տեղաբաշխման նախկին վայրում թողնելով միայն նավաստիների մեկ ստորաբաժանում: Այդ մասին Սնարին հայտնեցին Էդուարդ Շեւարդնաձեի մամուլի կենտրոնում, վկայակոչելով Փոթի քաղաքի անվտանգության բաժնի պետ Մուրման Սախաձեին: Սկզբունքորեն Փոթին ազատագրված է, նշեցին մամուլի կենտրոնում: Դրա հետ մեկտեղ, կենտրոնի աշխատակիցներից մեկը Սնարի թղթակցի ուշադրությունը հրավիրեց մեկ նրբերանգի վրա. խախտվել է մնալու ժամկետներին առնչվող պայմանավորվածությունը եւ, որ, պակաս տարօրինակ չէ, այդ մասին չեն հայտնել Վրաստանի ղեկավարությանը: Սեւծովյան նավատորմի անսպասելի մեկնումը, անկասկած, կանդրադառնա Արեւմտյան Վրաստանի իրադրության վրա, նշեցին հանրապետության պաշտպանության նախարարության մամուլի կենտրոնում: **Սնարf**

Վրաստանի փոխվարչապետը Ժնեւի բանակցությունների մասին

«Ժնեւում անցկացվող վրաց-աբխազական բանակցությունները ժամանակի անօգուտ վատնում են: Ես համոզված եմ, որ աբխազական կողմը չի կատարի հուշագրի կետերից որեւէ մեկը, եթե դա ընդունվի», դեկտեմբերի 1-ին հայտարարեց Վրաստանի փոխվարչապետ Թամազ Նադարեիշվիլին: Սնարին տված բացառիկ հարցազրույցում նա այն կարծիքը հայտնեց, որ բանակցությունների սեղանի շուրջ հնարավոր կլինի նստել լոկ այն դեպքում, եթե աբխազական կողմը ներկայացնեն Աբխազիայի քաղաքական նոր գործիչները: Ինչ վերաբերում է Ժնեւում Աբխազիան ներկայացնող պատվիրակության ներկայիս անդամներին, այդ թվում դրա Գեն պատգամավորներ Զինջոլիային եւ Ձերգենիային, ապա, Նադարեիշվիլու խոսքերով, նրանց մասը խառն է սեփական ժողովրդի հանդեպ գործված բազմաթիվ արյունալի հանցագործությունների: **Սնարf**

Նադիմ. գործադուլը շարունակվում է

Այսօր առավոտ Նադիմում, ինչպես եւ գործադուլի նախորդ օրերին, կայացավ հերթական խորհրդակցությունը: Հավաքվածները հավանություն տվեցին Յամալ Նենեցական ինքնավար օկրուգի վարչակազմի Ռուսաստանի (ֆեդերալ) բյուջե հարկեր մուծելու դադարեցմանը եւ գոյացած միջոցները աշխատավարձի վճարման համար տրամադրելու վերաբերյալ որոշմանը: Քաղաքապետարանը եւս որոշում է ընդունել շրջանային բյուջե մուծումները դադարեցնելու մասին: Գործադուլային կոմիտեն եւ գործադուլավորները «պատրաստվում են «Գազպրոմ» («Գազարդ») բաժնետիրական ընկերության ղեկավարների Նադիմ վաղը կայանալիք այցին: **Սնարf**

Ամերիկայի համար գլխավորն աշխատատեղերն են

Կենտրոնական Ամերիկայի 7 երկրների ղեկավարների հետ ԱՄՆ-ի նախագահի բանակցությունների կենտրոնում էին տնտեսական զարգացման հարցերը: Մամուլի ասուլիսում ելույթ ունենալով՝ Բիլ Քլինթոնն ասաց. «ԱՄՆ-ը անմիջականորեն շահագրգռված է Կենտրոնական Ամերիկայի կայունացմամբ ու բարգավաճմամբ: Դեպի այդ 7 երկրներ, ամերիկյան արտահանման արտահանումը տարեկան կազմում է 6 միլիարդ դոլար, որ նշանակում է ԱՄՆ-ում ավելի քան 100 հազար աշխատատեղերի պահպանում»: Նախագահը նաեւ հայտնեց, որ ինքը որոշել է Նիկարագուային հատկացնել 40 միլիոն դոլարի անմիջական տնտեսական օգնություն: Քլինթոնն այդ որոշումը բացատրեց այդ երկրում «քաղաքական հաշտության զգալի առաջընթացով»: **ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ**

Էդուարդ Ասոյան. «ՉԻ ԿԱՐԵԼԻ ԽԱԽՏԵԼ ԱՌԱՋՆՈՒԹՅԱՆ ՌԻԹՄԸ»

«Ազգի» հարցաթերթիկին պատասխանում են թիմերի մարզիչները

1. Ինչպե՞ս եք գնահատում մրցաշրջան 93-ը:

2. Ի՞նչ գնահատական կարող եք տալ ձեր թիմի ելույթներին:

3. Ի՞նչ առաջարկություններ եւ ցանկություններ ունեք ՀՀ ֆուտբոլային հաջորդ մրցաշրջանի առթիվ:

Մեր հարցերին այսօր պատասխանում է «Վան» թիմի գլխավոր մարզիչի պաշտոնակատար Էդուարդ Ասոյանը:

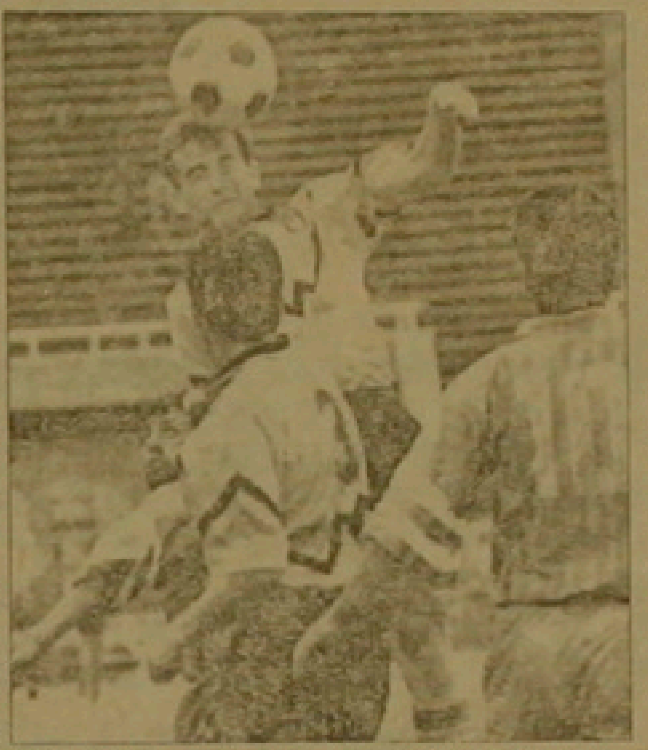

1. Հեռացած հաջողված մրցաշրջան 93-ին, ուզում եմ նշել որոշ ակնառու թերություններ: Առաջնության առաջին եւ երկրորդ շրջանների միջեւ ընդմիջումը բավականին մեծ էր, որի պատճառով երկրորդ խաղաշրջանի վերջին չորս խաղերը չկայացան (ենթադրում էր անբարենպաստ էր), եւ դաշտի տերերին պարտված համարեցին:

Առաջնության առաջին շրջանում մի շարք հանդիպումներ նույնպես չկայացան. ֆուտբոլային խաղերի օրերը խախտվեց որոշ թիմերի տարատեսակ մրցաշրջանային մեկնելու պատճառով: Մինչդեռ կարելի էր տարատեսակ ուղեւորությունների նախապես խաղացանկում տեղ տրամադրել եւ չխախտել ֆուտբոլային խաղերի ընթացքը:

Առանձին խաղերի ժամանակ մրցավարների կողմից նկատվեցին բազմաթիվ բացահայտ սխալներ, անհարկի կողմնապահություններ, որոնք նկատելիորեն խանգարում են վերջնական արդյունքները հարվածելով այս կամ այն թիմին եւ մարզիկներին: Այնուհանդերձ, անցած առաջնության հանձնառությամբ այս մրցաշրջանը համարում եմ բավարար:

2. Ընդհանուր առմամբ «Վան» թիմի ելույթների արդյունքները գոհացուցիչ են, սակայն, ինչպես ընդունված է ասել, առավելություններ մեր են, նշենք միայն թերությունները:

Թիմի խաղային կարգապահությունը գոհացուցիչ չեմ համարում: Որոշ ֆուտբոլիստներ առաջին մրցաշրջանից հետո մեկնեցին արտասահման պայմանագրային խաղերի, իսկ դա զգալիորեն անդրադարձավ թիմի հետագա արդյունքների վրա: Գուցե սա է պատճառը, որ առաջին առաջնության արդյունքներն անհամեմատ ավելի բարձր են եղել:

Անհրաժեշտ էր նաեւ որոշ ֆուտբոլիստների անհատական կարգապահությունը, որը եւ պատճառ է դարձել մի շարք պարտությունների:

3. Որպեսզի չկրկնվեն անցած մրցաշրջանի թերությունները, ցանկալի է, որ նոր մրցաշրջանի մասնակից թիմերին նախօրոք տրվի խաղացանկը, որպեսզի յուրաքանչյուր թիմ կարողանա նախապես պլանավորել իր մարզումները եւ խաղերը:

Ցանկալի կլինի, որ հաջորդ մրցաշրջանին մասնակցող թիմերի քանակը հասցվի 12-ի, որպեսզի ֆուտբոլի ընդհանուր մակարդակը բարձրանա: Անհրաժեշտ է որոշ խաղադաշտերի ծածկույթի որակը հասցնել եվրոպական մակարդակի: Պետք է նաեւ համալրել ավելով ու նորանկյաս մրցավարների շարքը. ■

Տաղին մտադիր է հրաժարական տալ

Մարսելի «Օլիմպիկ» թիմի պորտուգալացի հանրահայտ խաղացող Պաուլո Ֆուտրեն, որն այս տարի էր եկել ֆրանսիական թիմ, 60 մլն ֆրանկով վաճառվեց Իտալիայի «Ռեջինա» թիմին: Ալան Բոկսիչ, Մարսել Դեսայի, Պաուլո Ֆուտրե, այս անվանի ֆուտբոլիստների վաճառքը օտար թիմերի «Օլիմպիկին» պետք է բերի 140 մլն ֆրանկ, ինչն անհրաժեշտ է հաղթահարելու թիմի ֆինանսական դժվարությունները, որոնք եվրոպական մրցաշարից զրկվելու հետեւանք են: Ըստ երեւույթին, «Օլիմպիկի» նախագահ Բեռնար Տաղին իր թիմը փրկեց ֆինանսական սնանկացումից, բայց նա միաժամանակ հայտարարեց, որ մոտ ժամանակներս պետք է թողնի «Օլիմպիկի» ղեկը: Խաղացողների տեխնիկական վաճառքը փորձ է «Օլիմպիկին» փրկելու մահից: ■

Հավախականներին արգելված է գովազդը

Ֆուտբոլի միջազգային ֆեդերացիան 10 հազար շվեյցարական ֆրանկով տուգանել է Կոլումբիայի ֆեդերացիային այն բանի համար, որ այս երկրի հավախականի ֆուտբոլիստները մի քանի ընկերական խաղերում մարզաշապիկների վրա կրել են գովազդային գրություններ, որն արգելվում է ՖԻՖԱ-ի օրենքներով: ■

Հայաստանի 2-րդ առաջնությունը թվերով եւ փաստերով

❖ Ֆուտբոլի Հայաստանի բարձրագույն խմբի առաջնության խաղացանկով նախատեսված 210 հանդիպումից, կայացել է 204-ը (3 խաղ չի կայացել «Դվազդան» եւ «Նաիրի» մարզադաշտերի պատրաստ չլինելու պատճառով, 3 անգամ էլ մրցակիցներից մեկը չի ներկայացել մրցավայր), որից երկուսը՝ «Ցեմենտ»-«Կոտայք» (2-0), «Երազանք»-«Կոտայք» (1-0) մնացել է անավարտ: Բոլոր 8 հանդիպումում էլ մեղավոր կողմին գրանցվել է պարտություն 0-3 հաշվով:

❖ Լուրջ մրցակցության բացակայության, ուժերի բացահայտ անհավասարության մասին է վկայում այն փաստը, որ միայն 23 խաղ է (11 տոկոսը) ավարտվել ոչ-ոքի արդյունքով, իսկ 89 խաղում (44 տոկոսը) գրանցվել է խոշոր հաշիվ: Խաղերի արդյունավետությունն էլ բավականին բարձր է. 202 խաղում խփվել է 842 գնդակ կամ միջինը 4.16 գոլ (1992 թ. միջին արդյունավետությունը կազմում էր 4.31 գոլ):

❖ Ամենաարդյունավետ թիմը «Բանանցն» է: 27 հանդիպումներում թիմը խփել է 108 գնդակ կամ յուրաքանչյուր խաղում միջին հաշվով 4 գոլ: Դենց «Բանանցն» էլ բոլորից հաճախ է (16 անգամ) հաղթել խոշոր հաշվով: 15 անգամ նման հաշվով հաղթանակ է տոնել «Շիրակը», 14 անգամ՝ «Արարատը»: Ամենախոշոր հաշիվը (13-1) գրանցվել է «Բանանց»-«Քասախ» խաղում: Վերջինս էլ առավել հաճախ է պարտվել խոշոր հաշվով (14 անգամ): Նման կարգի 11 պարտություն ունի «Մալաթիա-Կիլիկիան», 10-ական՝ «Կոտայքը» եւ «Իմպուլսը»:

❖ Ամենահուսալի պաշտպանությամբ աչքի ընկավ «Արարատը»: Թիմն առաջնությունն անցկացրեց առանց պարտության: Եթե հաշվի առնենք նաեւ անցյալ մրցաշրջանի խաղերն, ապա արարատցիների անպարտելի խաղերի քանակը կհասնի 36-ի: Սա, իրոք, յուրօրինակ ռեկորդ է: 28 խաղում չեմպիոնը բաց թողեց ընդամենը 9 գնդակ, որից 3-ը՝ 11 մ-ից: Միջին հաշվով մեկ խաղում երեւանցիները բաց են թողել 0,32 գոլ: 20 խաղում թիմի դարպասը մնացել է անառիկ: Իսկ «Արարատի» ֆուտբոլիստները միայն երկու անգամ («Վանի» եւ «Բանանցի» հետ) չեն կարողացել գոլ խփել: Նույնքան անգամ ՅՍԸՄ-ի ֆուտբոլիստներին չի հաջողվել գրավել մրցակցի դարպասը, «Շիրակին» եւ «Բանանցին»՝ 3 անգամ: Իսկ ահա «Նաիրիսը» եւ «Քասախը» 12-ական անգամ դաշտից հեռացել են առանց գոլի:

❖ Առաջնության ընթացքում «Արարատը» տոնեց 14 անընդմեջ հաղթանակ, «Շիրակը»՝ 13, «Բանանցը»՝ 10: Դրան հակառակ, «Կոտայքը» 11 խաղ շարունակ պարտություն է կրել, իսկ «Մալաթիա-Կիլիկիան» 15 խաղ անընդմեջ չի ճաշակել հաղթանակի քաղցրությունը:

❖ Առաջնության մրցանակակիրների հետ հանդիպումներում բոլորից հաջող հանդես է եկել «Կանազը»՝ 5 միավոր (հաղթանակներ «Շիրակի» եւ «Բանանցի» նկատմամբ, ոչ-ոքի «Արարատի» հետ): Իսկ մեդալակիրների միջեւ խաղերում լավագույն արդյունքի է հասել չեմպիոնը՝ 6 միավոր (2-ական հաղթանակ եւ ոչ-ոքի):

❖ Նշանակվել է 11մ. 87 հարված, որից իրացվել է 69-ը: Բոլորից հաճախ 16 անգամ 11մ. հարված է նշանակվել «Բանանցի» եւ «Զվարթնոցի» մասնակցությամբ հանդիպումներում, 15-ական անգամ «Ցեմենտի» եւ ՀԱԱ-ՖԻԱԱ-ի: Առավել հաճախ 14 անգամ 11մ. հարվածի իրավունք է ստացել «Բանանցը»: Դրան հակառակ «Նաիրիսի» օգտին նշանակվել է այդ կարգի մեկ հարված, իսկ ահա թիմը պատժվել է 11 անգամ: Նույնքան անգամ 11մ. հարված է նշանակվել «Զվարթնոցի» դարպասին: «Շիրակի» եւ «Բանանցի» դարպասին կատարվել է նման 2 հարված, ՅՍԸՄ-ի եւ «Քասախի» դարպասին՝ 3: Բոլորից հաջող 11մ. իրացրել են «Արարատի» (7-ից 7), «Իմպուլսի» (6-ից 6) եւ «Երազանքի» (3-ից 3) ֆուտբոլիստները: Իսկ ահա ՅՍԸՄ-ն 6 հարվածներից իրացրել է միայն 3:

❖ 11մ. հարվածները կատարել են 43 ֆուտբոլիստներ: Առավել հաճախ անվրեպ են գործել Հ. Թումբաղյանը 5(5), Ա. Տոնոյանը 4(4) եւ Ա. Հայրապետյանը 4(4): Բոլորից հաճախ 7 անգամ 11մ. հարված է կատարել Ա. Հովսեփյանը, իրացնելով 6-ը: Մեկական անգամ վրիպել են Ա. Պետիկյանը 5(6), Գ. Կարապետյանը 4(5) եւ Ա. Նիգոյանը 4(5):

❖ 11մ. հարվածների ժամանակ դարպասը պաշտպանել են 27 դարպասապահներ: Նրանցից Վ. Շմավոնյանին «Կանազ», Հ. Եղիազարյանին «Զվարթնոց» եւ Ա. Աբրահամյանին ՀԱԱ-ՖԻԱԱ հաջողվել է հետ մղել 2-ական հարված:

❖ Առաջնությունում հանդես են եկել 353 ֆուտբոլիստներ, որոնցից 5-ը 2 թիմերի կազմում: Ամենակայուն կազմն ունի «Արարատը»՝ 19 խաղացող: «Շիրակը», «Բանանցը», ՅՍԸՄ-ն եւ ՀԱԱ-ՖԻԱԱ-ն ասպարեզ են հանել 20-ական ֆուտբոլիստի, իսկ ահա «Կանազի» մարզագլխավորով խաղադաշտ են դուրս եկել ռեկորդային թվով ֆուտբոլիստներ՝ 37: 18 ֆուտբոլիստ մասնակցել է իր թիմի անցկացրած բոլոր հանդիպումներին: Նրանցից 5-ը Տ. Գասպարյանը («Արարատ»), Տ. Պետրոսյանը («Կոտայք»), Ա. Հայրապետյանը («Իմպուլս»), Հ. Մարտիրոսյանը («Զվարթնոց») եւ Է. Խաչատրյանը («Ցեմենտ») հանդես են եկել առանց փոխարինման:

❖ Առաջնության լավագույն ռմբարկուի կոչմանն արժանացան Ա. Հովսեփյանը («Բանանց») եւ Գ. Հովհաննիսյանը (ՅՍԸՄ), որոնք խփել են 26-ական գնդակ: Այնուհետեւ գալիս են Հ. Թումբաղյանը («Ցեմենտ») 24, Ա. Եվդոկիմովը («Վան») 21, Ա. Քարտեղյանը («Բանանց») եւ Վ. Յաղմուրյանը («Արարատ») 20-ական, Տ. Եսայանը («Զվարթնոց») 17, Ա. Խանամիրյանը («Վան») եւ Ա. Շահգելդյանը («Արարատ») 15-ական, Լ. Ստեփանյանը («Արարատ») եւ Ա. Կոստանդյանը («Բանանց») 14-ական: Մյուս թիմերի ռմբարկուներն են. Ա. Խաչատրյանը, Հ. Ավետիսյանը («Շիրակ») 13, Հ. Բերբերյանը («Կոտայք») 13, Ա. Հայրապետյանը («Իմպուլս») 12, Ա. Դանիելյանը («Երազանք») 11, Է. Մեսրոպյանը, Ա. Կարապետյանը (ՀԱԱ-ՖԻԱԱ) 10-ական, Ար. Հովհաննիսյանը («Նաիրիս») 9, Վ. Մուրադյան («Քասախ») 8, Ա. Զիզարջյանը («Կանազ») 7, Ա. Ոսկանյանը («Մալաթիա-Կիլիկիա») 6:

❖ Երկու մրցաշրջանի արդյունքներով Հայաստանի առաջնության լավագույն ռմբարկուն Վ. Յաղմուրյանն է, ով դարձել է 58 գոլի հեղինակ: 54-ական գնդակ են խփել Ա. Քարտեղյանը եւ Գ. Հովհաննիսյանը: Հնգյակը եզրափակում են Ա. Հովսեփյանը՝ 41 գոլ եւ Ա. Հայրապետյանը՝ 40:

❖ 20 ֆուտբոլիստի 36 անգամ հաջողվել է 1 խաղում խփել 3 եւ ավելի գնդակ: Առավելագույն քանակի գնդակ մեկ խաղում խփել է Ա. Քարտեղյանը 7 («Քասախին»), 6 գոլի հեղինակ է դարձել Ա. Հովսեփյանը, 4-ական անգամ մրցակցի դարպասը գրավել են Գ. Հովհաննիսյանը, Վ. Ավետիսյանը, Ա. Քարտեղյանը, Ա. Կոստանդյանը, Վ. Յաղմուրյանը, Ա. Շահգելդյանը, Հ. Բերբերյանը, Է. Մեսրոպյանը: Իսկ բոլորից հաճախ 5 անգամ «հեթ-տրիկի» հեղինակ է դարձել Հ. Թումբաղյանը: Ա. Քարտեղյանը 6 խաղ անընդմեջ դաշտից չի հեռացել առանց գոլի, խփելով 15 գնդակ: Նույնքան խաղ շարունակ գոլի հեղինակ է դարձել նաեւ Ա. Կոստանդյանը (6 գնդակ): 5 խաղից բաղկացած արդյունավետ հանդիպումների շարք է պատկանում Հ. Թումբաղյանին (խփել է 13 գնդակ), Գ. Հովհաննիսյանին (10), Ա. Եվդոկիմովին (8) եւ Գ. Եղիազարյանին (6):

❖ 15 թիմերի դարպասները պաշտպանել են 36 դարպասապահներ (Ր. Ստեփանյանը 2 թիմի): «Կոտայքի» եւ «Քասախի» դարպասի պաշտպանությունը վստահվել է 4 դարպասապահի, ընդ որում, աշտարակցիների կազմում 3 խաղում դարպասապահի պարտականությունը կատարել է գլխավոր մարզիչ Աղաս Մանգասարյանը: Փաստորեն, «Քասախի» կազմում հանդես են եկել 5 դարպասապահներ: «Վանի» կազմում էլ Ա. Եվդոկիմովը եւ Կ. Բալաբեկյանը մեկական անգամ փոխարինել են դարպասապահին: Եղել են նաեւ դեպքեր, երբ դարպասապահները հանդես են եկել որպես դաշտային խաղացողներ: Ավելին, արարատցի Ա. Պետրոսյանին նույնիսկ հաջողվել է գոլ խփել («Նաիրիսին»): Ի դեպ, դա «Արարատի» դարպասապահի խփած արդեն 3-րդ գնդակն է, քանի որ անցյալ մրցաշրջանում էլ նա 2 անգամ հաջողության էր հասել: Իսկ իր անմիջական պարտականությունը բոլորից հաջող եւ հուսալի է կատարել «Արարատի» դարպասի մյուս պահապանը Հ. Աբրահամյանը: 21 հանդիպումներում նա սեփական դարպասը բաց է թողել ընդամենը 7 գնդակ, որից 3-ը 11մ. հարվածից (միջին հաշվով մեկ խաղում՝ 0,33 գոլ): 2-րդ ցուցանիշը պատկանում է Արթ. Ախազյանին (ՅՍԸՄ)՝ 0,45 (9 գոլ 20 խաղում): Այնուհետեւ գալիս են Գ. Նազարյանը («Բանանց»)՝ 0,68 (17 գոլ 25 խաղում) եւ Արթուր Հովհաննիսյանը («Շիրակ»)՝ 0.77 (17 գոլ 22 խաղում): Հ. Աբրահամյանը 16 խաղում գոլ բաց չի թողել, Գ. Նազարյանը՝ 14: Վերջինիս է պատկանում դարպասն անընդմեջ անառիկ պահելու ռեկորդը՝ 485 րոպե: Հ. Աբրահամյանին հաջողվել է «չոր» մնալ 455 րոպե շարունակ:

❖ Առաջնության հանդիպումներում 198 անգամ մրցավարները դեղին քարտ են ցույց տվել. 33 ֆուտբոլիստի հեռացրել են խաղադաշտից, բացի այդ խաղից հետո կատարած անկարգությունների համար պատժվել են նաեւ մի շարք ֆուտբոլիստներ:

Պատրաստեց
ԱՇՈՏ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆԸ

Բաժինը վարում է ՍԱՄՎԵԼ ՔԵՉԻՇՅԱՆԸ

Ֆրանսիա

ՔՐԴԵՐԻ ԶԱՆԳՎԱԾԱՅԻՆ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ֆրանսիայում Ալժիրում արգելված Փրկության իսլամական ճակատի անդամների զանգվածային բանտարկություններից հետո, ոստիկանությունը գործողություններ իրագործեց Քրդական բանվորական կուսակցության ակտիվիստների դեմ:

Փարիզում և երկրի 25 դեպարտամենտներում բանտարկվել են ՔԲԿ-ի ուղղակի կազմակերպության 110 անդամներ, որոնք զինված պայքար են մղում թուրքական իշխանությունների դեմ Քրդստանի անկախության համար:

Տեղական հակահետախուզությունը և հակաահաբեկչական բրիգադը ունեն տվյալներ, որ Ֆրանսիայում բնակվող ՔԲԿ-ի ակտիվիստները հանցանակցություն են անում Անկարայի դեմ պայքարը ֆինանսավորելու նպատակով: Նրանք առգրավում են «հեղափոխական տուրք» ոչ միայն քրդական, այլև Ֆրանսիայի թուրքական համայնքներից, որոնք կազմում են 400 հազար մարդ: ՔԲԿ-ի անդամները բազմիցս դատապարտվել են բանտարկության դրամաշորթության համար: Բացի դրանից, նրանք Ֆրանսիայում թուրքական տարբեր հիմնարկությունների դեմ ահաբեկչական մի քանի գործողություններ են արել, հատկապես ամռանը վերցրել են 6 պատանդներ Մարսելում Թուրքիայի հյուպատոսարանից:

Ֆրանսիայում ՔԲԿ-ի հետ մեկտեղ գործում են քրդերի այլ ծայրահեղական կազմակերպություններ, որոնք իրենց համարում են մարքսիստ-լենինյաններ և նույնպես գտնվում են ոստիկանության խիստ հսկողության տակ:

Բացի զուտ ոստիկանական տեսանկյունից, հակաքրդական վերջին գործողությունները բացահայտում են իշխանությունների վերաբերմունքը օտարերկրացիների նկատմամբ, որոնք ապաստան են գտել Ֆրանսիայում: «Մենք այլևս մտադիր չենք հանդուրժել մեր երկրում որևէ կազմակերպության գործունեություն, որը վնաս է հասցնում Ֆրանսիայի շահերին և խախտում երկրի օրենքները», հայտարարեց ներքին գործերի նախարար Շառլ Պասկուան:

ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ

ՆՈՅ

«ՆՈՅ» ԲԱՆԿԸ

Բնակչությունից և իրավաբանական անձանցից ընդունում է ավանդներ և դեպոզիտներ **3–6 ԱՄՍՈՎ** *և վճարում է տոկոսներ հետևյալ պայմաններով.*

դրամով կամ Ռուսաստանի 1993 թ. ռուբլով

1 ԱՄՍՎԱ ՀԱՄԱՐ 15 %

3 ԱՄՍՎԱ ՀԱՄԱՐ 45 %

6 ԱՄՍՎԱ ՀԱՄԱՐ 100 %

տարադրամով

(ամերիկ. դոլար, գերմանական մարկ)

ԱՄՍԱԿԱՆ 5 %

Դիմեք մեզ Երևանի հետևյալ հասցեներով՝

Հանրապետության 67, հեռ. 56-51-07

«Անի» հյուրանոց 507, 514 սենյակներ հեռ. 59-45-09, 56-49-30

Չեխով 23, հեռ. 46-25-27

Սարալ Բաղդասարյան 79, հեռ. 27-05-16

PUBLISET

FREE FLIGHT

կրթական կենտրոնը հրավիրում է

բոլոր ցանկացողներին մասնակցել անգլերեն լեզվի դասընթացներին, որը կազմակերպում է Ամերիկյան համալսարանների դիմորդների, ինչպես նաև անգլերեն ամբողջական գիտելիքներ ստանալ ցանկացողների համար:

Ունկնդիրներին առաջարկվում են դասընթացի հետևյալ բաժինները՝

1. **Սկսնակների արագացված ուսուցում Beginner level**
2. **Լեզվի զարգացման դասընթաց Intermadiate level**
3. **Լեզվի կատարելագործման դասընթաց Advanced level**

Դասընթացն անց է կացվում հատուկ զրականության և ձայներիզների միջոցով համաշխարհային սարքավորված լսարանում, ամերիկացի ուսուցիչների մասնակցությամբ: Վճարը կանխիկ կամ փոխանցումով: Ունկնդիրներին կենտրոնը կտրամադրի վկայագրեր դասընթացն ավարտելու մասին:

FREE FLIGHT կրթական կենտրոնի հասցեն է Երևան, Աբովյան փող., թիվ 14, «Երևան» հյուրանոց, 301 սենյակ, հեռ. 52.94.18

Լուրեր Հայաստանի

ԱՄՆ-ում կանցկացվի գործարարների միջազգային խորհրդաժողով

1994 թ. հունվարի 17-ից ԱՄՆ-ի Նյու Յորք և Ատլանտիկ Սիթի քաղաքներում կանցկացվի «Ներդրումների աղահովագրում, բանկային գործը և ձեռնարկչությունն արդի աշխարհում» միջազգային խորհրդաժողով: Այն կազմակերպել է ամերիկյան խոշոր ընկերություններից մեկը: Ուսորյա խորհրդաժողովի ծրագրում են ներդրումների, ֆինանսական գործառնությունների աղահովագրումը, բանկային գործը, ամերիկյան բանկերում վարկեր ստանալու պայմանները, պայմանագրերի կազմման իրավաբանական նորմաները: Խորհրդաժողովին կմասնակցեն ԱՄՆ-ի առաջատար տնտեսագետներ, ֆինանսիստներ, աղահովագրական ընկերությունների, բանկերի, առևտրական ֆիրմաների ղեկավարներ ու փորձագետներ: Խորհրդաժողովին մասնակցելու արժեքի մեջ մտնում են ճանապարհածախսը, նիստերի ծրագիրը, հյուրանոցային ծախսերը, եռամյակ սնունդը, մշակութային ծրագիրը, օրապահիկը: Ցանկացողները կարող են իրենց անունը փոխանցել լրացուցիչ միջոցներ: Բոլոր հարցերով դիմել ԲԻԶՆԵՍ-ՏԱՍՍ-ին (095) 290-63-51 հեռախոսահամարով (Վլադիմիր Իվանովին):

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ ԲԻԶՆԵՍ-ՏԱՍՍ

Ամերիկացի գործարարները լավատես են

ԱՄՆ-ի տնտեսությունը զարգացման տեմպերը կպահպանի առնվազն առաջիկա երկու տարիներին, այս կարծիքին է «Ֆորչուն» հանդեսի հարցման ենթարկված ամերիկյան ընկերությունների 265 ղեկավարների 50 տոկոսը: 1993 թ. երրորդ եռամսյակում այդ հրատարակչության անցկացրած նախորդ հարցման ընթացքում նման լավատեսական տեսակետ էր արտահայտել մասնակիցների միայն մեկ երրորդը: Հետազոտության տվյալների համաձայն, երրորդ եռամսյակի համեմատությամբ 8 տոկոսով ավելացել է այն ընկերությունների թիվը, որոնք սկսել են «առավել ագրեսիվ քաղաքականություն» վարել կապիտալ ներդրումների և գովազդի բնագավառում: Միևնույն ժամանակ, նշում է հանդեսը, ամերիկյան ընկերությունները 1994 թ. ընթացքում նախատեսում են զբաղվածությունն ավելացնել ընդհանուր առմամբ միայն մեկ տոկոսով, ինչն արտացոլում է արտադրական ծախսերի կրճատման ու զուտման միտումների պահպանումը: Այն հարցին, թե ինչի վրա է հիմնվում իրենց լավատեսությունը, ղեկավարները պատասխանել են՝ բանկային հաշվեկշիռների ցածր մակարդակի վրա, ընդգծում է հանդեսը: Միևնույն ժամանակ գործարարները տնտեսության հետագա զարգացման համար գլխավոր վտանգ են համարել «տնտեսության ղեկավարության հարաճուն միջամտությունը»:

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ ԲԻԶՆԵՍ-ՏԱՍՍ

Հայտարարություն

Դեկտեմբերի 3-ին ժ. 14.00-ին ՀՀ Սոցիալիստական պաշտպանության ազգային ծառայությունում (ՍՊԱԾ) տեղի կունենա ժամը առաջին ներկված Սպիտակի երկրաշարժի 5-րդ տարեդարձին: Ասուլիսին կմասնակցեն ՍՊԱԾ-ի ղեկավարությունը և առաջատար մասնագետներ:

Հասցեն՝ Երևան, 375054 Դավիթաշեն 4-րդ թաղամաս: Հատուկ ավտոբուսը ՍՊԱԾ է մեկնելու 13.30-ին Սամուլի տան մոտից (Արշակունյաց 2):

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Դեկտեմբերի 3-ին ժամը 13-ին Գրողների միության շենքի դահլիճում (Մարշալ Բաղրամյան 3), տեղի կունենա ***ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ*** *անդամների համար: Կքննարկվեն միության, դրամաշրջանառության ու դրամափոխանակության հետ կապված խնդիրներ:*

ՀՎՄ նախագահություն

ՆԵԼԼԻ-2
ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Առաջարկում ենք ուղևորություններ (գործնական նպատակով կամ հանգստի համար) հետևյալ ուղղություններով՝

ԵՐԵՎԱՆ–ՀԱԼԵՊ
ամեն շաբաթ, 7 օրով

ԵՐԵՎԱՆ–ԱԲՈՒ-ԴԱԲԻ–ՍՏԱՄԲՈՒԼ
ամեն չորեքշաբթի, 8 օրով

ԵՐԵՎԱՆ–ԱԼՄԱ ԱԹԱ–ԳՅՈՒՐՋԱ
(Չինաստան) 7 օրով

«Էրեբունի-1» հյուրանոց, 455 սենյակ,
560277

ՈՍԿԵ ԱՍՏՂ
ԳՐԱՎԱՏՈՒՆ

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

«ՈՍԿԵ ԱՍՏՂ» ԳՐԱՎԱՏՈՒՆԸ ԿԱՏԱՐՈՒՄ Է ԱՎԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՐԱՄՈՎ ԵՎ ԵՐԱՇԽԱՎՈՐՈՒՄ Է ՀԵՏԵՎՅԱԼ ՏՈԿՈՍՆԵՐ

1 ամիս 20%

3 ամիս 70%

6 ամիս 180%

12 ամիս 500%

ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ Է ՆԱԵՎ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՌՈՒԲԼՈՎ ԵՎ ՏԱՐԱԴՐԱՄՈՎ

ՎԱՐԿԵՐԻ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒՄ ՑԱԾՐ ՏՈԿՈՍՆԵՐՈՎ

Մեր հասցեն «ԱՆԻ» հյուրանոց 511 սենյակ
«ԷՐԵԲՈՒՆԻ 2» հյուրանոց 420 սենյակ
Հեռ. 594-511

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

ՍԿՍՈՒՄ Է
ԳՈՎԱԶԴԱՅԻՆ
ԱՐՇԱՎ

Գ.ՈՎԱԶԴ

ՄԱՄՈՒԼՈՒՄ
ՀԵՌՈՒՍՏԱՏԵՍՈՒԹՅԱՄԲ
ՌԱԴԻՈՅՈՎ

«ԱՆԻ» հյուրանոց, 601 սենյակ, հեռ. 594-601

Ուշադրություն

Ակտոմեքենաների շուկան այսուհետև տեղափոխվում է Քանաքեռ ԳԷՍ-2 հասցեով: Ակտոմեքենաների մուտքը ակումբի կողմից: Շուկան կգործի ամեն շաբաթ-կիրակի, ժամը 4-ից:

ՀՀ ՆԳՆ ճանապարհային տեսչության լրատվական ծառայություն

Հիմնադիր և հրատարակիչ՝
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635

Խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ / 581841

Տնօրեն
ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ / 562863

Apple® Macintosh®
համակարգչային շարվածքը «Ազգ» թերթի

Azg
armenian daily

Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635

47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

Ռեկլամի ձևավորման և ապատեսակների ճեղինակ ՊԱՀԵԼ ՊԱԼԼԱՔՅԱՆ